gemeente
Hardinxveld-Giessendam

Hardinxveld-Giessendam

Perspectiefnota 2020-2023

B&W vergadering 28 mei 2019, Raadsvergadering 4 juli 2019

Inhoudsopgave

1. Inleiding 5
2. Algemeen beleidsperspectief 7
3. Beleidsperspectief per programma 9
3.1 Programma 1 - een sociale gemeente en betrokken gemeenschap. 9
3.2 Programma 2 - een ondernemende en bereikbare gemeente 11
3.3 Programma 3 - een prettige woon- en leefomgeving 14
3.5 Programma 4 - bestuur, dienstverlening en bedrijfsvoering 20
4. Financieel perspectief 23
4.1 Gecomprimeerd overzicht 24
4.2 Financiële uitgangspunten 26
4.3 Economische ontwikkelingen 26
4.4 Ontwikkelingen gemeentefonds 28
5. Risicoparagraaf 29
6. Toekomstige ontwikkelingen 30
Bijlage 1 Begrotingspositie 31
Bijlage 2 Financieel overzicht per programma 33
Bijlage 3 Toelichting loon- en prijsstijgingen 55
Bijlage 4 Investeringsoverzicht 2020-2024 56
Bijlage 5 Kasstroomoverzicht t.b.v. investeringsplanning 59

1. Inleiding

Op 4 juli 2018 is het college van burgemeester en wethouders, bestaande uit T@B, SGP en CU, benoemd door de gemeenteraad. De voornemens uit het coalitieakkoord zijn vertaald in het collegeprogramma 2018-2022 "Met en voor elkaar aan de slag", waarin ook de financiële doorvertaling een plaats heeft gekregen. Het collegeprogramma is het uitgangspunt voor voorstellen, besluiten en uitvoering in de komende periode en vormt daarmee het fundament voor de perspectiefnota.

De perspectiefnota 2020-2023 presenteert een beleidsperspectief en het financiële beeld voor 2020 en de volgende jaren. Ook worden de afwijkingen over het lopende begrotingsjaar in de perspectiefnota opgenomen. Hiervan worden de structurele effecten meegenomen in het perspectief van de meerjarenbegroting 2020 - 2023. Op deze manier ontstaat een verbinding tussen de terugblik en de vooruitblik.

De perspectiefnota vormt de basis voor het samenstellen van de programmabegroting 2020 – 2023. Het zwaartepunt van de nota ligt bij de beleidsinhoudelijke voorstellen aangevuld met een financiële onderbouwing.

Leeswijzer

Na de inleiding volgt in hoofdstuk 2 een schets van het algemeen beleidsperspectief. In hoofdstuk 3 wordt vervolgens ingegaan op het beleidsperspectief per programma: De perspectiefnota is, net als het collegeprogramma 2018-2022, verdeeld in vier programma's:

- *Programma 1 - een sociale gemeente en betrokken gemeenschap.*
  In dit programma zijn alle beleidsvoornemens opgenomen op het gebied van het sociaal domein, de inzet van ons sociaal team en de uitvoering van de Maatschappelijke Agenda (MAG).
- *Programma 2 - een ondernemende en bereikbare gemeente*.
  Hier staan alle beleidsvoornemens opgenomen op het gebied van de projecten die in uitvoering komen of worden voorbereid op het gebied van vestigingsklimaat en verkeer & vervoer. Ook de voornemens in de samenwerking met ondernemers in onze samenleving worden beschreven.
- *Programma 3 - een prettige woon- en leefomgeving.*
  Hier gaat het om voornemens opgenomen op het gebied van wonen, de invoering van de Omgevingswet, (integrale) handhaving, sport, recreatie, duurzaamheid en een groene & schone gemeente.
- *Programma 4 - bestuur, dienstverlening en bedrijfsvoering.*
  In dit programma zijn alle beleidsvoornemens opgenomen op het gebied van bestuur, dienstverlening, communicatie en bedrijfsvoering, zoals financiën, organisatieontwikkeling en informatisering.

Hoofdstuk 4 toont het financieel perspectief op hoofdlijn in een gecomprimeerd overzicht. Daarnaast wordt ingegaan op de financiële uitgangspunten van de begroting met aandacht voor de economische ontwikkelingen en de ontwikkelingen van het gemeentefonds. Hierbij is rekening gehouden met de septembercirculaire 2018, de meicirculaire is nog niet beschikbaar. De meicirculaire wordt gedurende het besluitvormingsproces afzonderlijk via het college aan de raad aangeboden inclusief de financiële effecten daarvan op het meerjarig perspectief.

Een toelichting op de onderwerpen per programma is in bijlage 1 opgenomen.

Hoofdstuk 5 betreft de risicoparagraaf en de perspectiefnota wordt afgesloten met hoofdstuk 6 waarin wordt ingegaan op de toekomstige ontwikkelingen. Dit zijn ontwikkelingen die worden voorzien, maar waarvan nu nog onduidelijk is wat het exact betekent.

Er zijn vijf bijlagen:

1. Begrotingspositie
2. Financieel overzicht per programma
3. Toelichting loon- en prijsstijging
4. Investeringsoverzicht 2020-2024
5. Kasstroomoverzicht t.b.v. investeringsplanning

2. Algemeen beleidsperspectief

In collegeperiode wordt meer dan tevoren ingezet op verbinding in en met de samenleving. Dat is terug te zien in een aantal onderwerpen de komende jaren:

- de invoering van de Omgevingswet waar een belangrijke plek is ingeruimd voor (burger)participatie;
- de voortzetting van het werken met de Maatschappelijke Agenda (MAG) die in 2019 het eerste volledige jaar in is gegaan. We werken aan een nieuwe manier om resultaten in de samenleving te bereiken;
- de totstandkoming en uitvoering van de duurzaamheidsagenda. Gesprekken en allerlei vormen van interactie moeten gaan leiden tot een groter bewustzijn in de samenleving en concrete maatregelen op het gebied van duurzaamheid in een snel veranderende omgeving;
- het uitgesproken voornemen om burgerparticipatie meer centraal te stellen in de manier van werken van de gemeente. Hiervoor brengen we allereerst de mogelijkheden die we nu al benutten in beeld, waarna we met de gemeenteraad onderzoeken hoe we hier verder vorm aan geven;
- Bij verschillende projecten is al aangegeven dat het gaat om een initiatief uit de samenleving. Deze initiatieven beoordelen we steeds op hun waarde voor de inwoners, waarna de benodigde uitwerking en besluitvorming volgt;
- In de organisatieagenda is eveneens terug te lezen dat een omslag gaande is. Met de andere manier van werken in zelforganiserende teams ontwikkelen medewerkers zich met elkaar naar een flexibele en wendbare organisatie die het bestuur op een professionele manier kan ondersteunen.

Raadsprogramma
Het collegeprogramma "Met en voor elkaar aan de slag" is het uitvoeringsprogramma van het college. Het bijzondere in dit programma is dat een aantal onderwerpen is benoemd als onderdeel van een raadsprogramma:

- Invoering van de Omgevingswet;
- Duurzaamheid;
- Burgerparticipatie;
- Hardinxveld-Giessendam en de (bestuurlijke) omgeving.

Hiermee geeft het college aan deze onderwerpen samen met de gemeenteraad te willen oppakken en aanpakken, juist omdat de maatschappelijke impact van een aantal van deze onderwerpen groot is. De vier onderwerpen kennen hun eigen dynamiek, waarbij het onderwerp burgerparticipatie kan raken aan de overige drie onderwerpen.

Invoering van de Omgevingswet: De Omgevingswet treedt op 1 januari 2021 in werking. De gemeente bereidt zich hierop voor. Een raadsvoorstel, waarin ambities en de koers verder zijn uitgewerkt, is in een nota van uitgangspunten in mei 2019 in de raad gebracht.

Duurzaamheid: Hieronder vallen onder meer de uitvoering van het Energieakkoord Drechtsteden dat in 2018 is ondertekend. We werken regionaal en lokaal aan een energieneutraal Drechtsteden in 2050 en een energieneutraal gebouwde omgeving in 2035. Thema's die in het raadsprogramma aan de orde komen zijn onder meer energiebesparing, de overgang naar duurzame energie, de voorbeeldfunctie van de gemeente, luchtkwaliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie.

Burgerparticipatie: Via verschillende manier van burgerparticipatie ontstaan nieuwe verbindingen in de samenleving. Initiatieven komen bij voorkeur uit de samenleving. Als eerste stap inventariseren we wat we al doen aan burgerparticipatie en beschrijven we de verschillende rollen van de gemeente (gemeenteraad, college en organisatie). Dit doen we via een startgesprek tussen college en gemeenteraad. Over vier jaar hebben we op een gerichte en structurele manier (nieuwe)doelgroepen betrokken bij vraagstukken in de samenleving.

Hardinxveld-Giessendam en de (bestuurlijke) omgeving: Omdat er veel (bestuurlijke) veranderingen om ons heen te zien zijn in Alblasserwaard, Hoeksche Waard en Land van Altena denken we na over onze positie in die (bestuurlijke) Omgeving.

3. Beleidsperspectief per programma

3.1 Programma 1 - een sociale gemeente en betrokken gemeenschap.

"Hardinxveld-Giessendam is een sociale gemeente waarin mensen voor elkaar zorgen en waar oog is voor hen die dat niet zelf kunnen. De eigen kracht van de samenleving wordt daarmee zoveel als mogelijk gebruikt. Voor wie dat niet kan, is er een vangnet dat per persoon kan verschillen. Het uitgangspunt is dat niemand tussen wal en schip mag vallen. Wij zetten in op zorg voor hen die dat nodig hebben.

In dit programma zijn alle beleidsvoornemens opgenomen op het gebied van het sociaal domein, de inzet van ons sociaal team en de uitvoering van de Maatschappelijke Agenda (MAG).

Collegeprogramma

Een samenhangend aanbod van voorzieningen
Programma 9
We willen bereiken dat alle inwoners met een ondersteuningsvraag passende hulp ontvangen om uiteindelijk mee te kunnen doen in Hardinxveld-Giessendam. Hiervoor gaan we onderzoeken welke inwoners met een ondersteuningsvraag nu niet in beeld zijn en proberen met nieuwe werkwijzen (pilots) deze inwoners te bereiken.
Ook zetten we de transformatie/doorontwikkeling van het sociaal team verder door en zetten we in op een samenhangend aanbod van ondersteuningsmogelijkheden en voorzieningen.

Middelen: € 10.000 incidenteel in 2020
Budgetneutraal (reserve sociaal domein)

Het opstellen van een integrale lokale visie op sociaal domein
Programma 9
Wij zetten in op zorg voor hen die dat nodig hebben. We stellen een integrale lokale visie sociaal domein op als richtinggevend kader voor de komende periode. Hierbij brengen we het gehele speelveld en de relaties met andere domeinen in beeld en betrekken we betrokken partijen.

Middelen: € 25.000 incidenteel in 2020
Budgetneutraal (reserve sociaal domein)

Verbreding sociaal team
Programma 9
Bij positieve uitkomst van de evaluatie worden de pilots waakvlamfunctie en personen met verward gedrag gecontinueerd en uitgebreid. Op die manier wordt ondersteuning zo licht als mogelijk ingezet. Ondersteuning vindt zoveel mogelijk in de 'normale' situatie van mensen plaats.
De relatie met het voorveld (MAG) wordt verder versterkt, zodat er aansluiting plaatsvindt tussen het sociaal team en de MAG.

Middelen: € 10.000 incidenteel in 2020
Budgetneutraal (reserve sociaal domein)

Perspectiefnota 2020

Uitvoeringskosten MAG
Programma 9
Bij de vaststelling van de rapportage Businesscase Maatschappelijk Agenda (MAG) door de gemeenteraad eind 2016, is een amendement aangenomen waarin staat dat de kosten van de penvoerder van de MAG voor 2018 worden gedekt vanuit de reserve sociaal domein. Vanaf 2019 zouden deze kosten primair gedekt moeten worden binnen de bedrijfsvoering van de gemeente. Eind 2018 heeft de raad besloten de kosten voor 2019 incidenteel te dekken uit de budgetoverschotten MAG over 2018.

Met name vanwege ontwikkelingen/voortschrijdende inzichten die ten tijde van het besluit niet waren voorzien kunnen de kosten voor de penvoerder op dit moment niet worden opgevangen binnen de bedrijfsvoering van de gemeente. Voor 2020 en verder is er hierdoor nog geen dekking voor de kosten van de penvoerder (€ 114.300).

In 2019 wordt een ervaringsonderzoek gehouden om inzicht te krijgen in de ervaringen van de MAG-partners. Daarnaast loopt de eerste termijn van het contract met de huidige penvoerder af per 31-12-2019, de optionele tweede termijn is weer twee jaar. Voorgesteld wordt deze ontwikkelingen af te wachten alvorens een besluit te nemen over de structurele dekking van deze kosten. Hierbij zijn bezuinigingen op de bedrijfsvoering van de gemeente, bezuiniging op het budget van de penvoerder en bezuiniging op het MAG-budget mogelijke denkrichtingen. Vooralsnog wordt voorgesteld om voor 2020 € 50.000 op te nemen en voor de jaren daarna € 30.000. Waarbij wordt aangetekend dat er een risico bestaat dat deze middelen ontoereikend zijn (zie ook risicoparagraaf).

Middelen: € 50.000 2020
€ 30.000 structureel vanaf 2021

3.2 Programma 2 - een ondernemende en bereikbare gemeente

" Het bedrijfsleven en de bedrijvigheid in Hardinxveld-Giessendam maakt een groot onderdeel uit van onze gemeente. We zetten in op een snelle ontwikkeling van een bedrijventerrein in de punt van 't Oog. Ondersteunen initiatieven om het centrum levendig en aantrekkelijk te houden door samenwerking met betrokken ondernemers."

In dit programma staan alle beleidsvoornemens opgenomen op het gebied van de projecten die in uitvoering komen of worden voorbereid op het gebied van vestigingsklimaat en verkeer & vervoer. Ook de voornemens in de samenwerking met ondernemers in onze samenleving worden beschreven.

Collegeprogramma

Het versterken van de lokale economie waaronder ZZP'ers

Programma 5

We willen de lokale economie versterken. Hiervoor zetten we in op bewustwording onder en communicatie met lokale ondernemers. We onderzoeken tevens of de lijst met gemeentelijke opdrachten (naast de infrawerken) kan worden uitgebreid en gepubliceerd zodat het lokale bedrijfsleven kan meedingen in aanbestedingstrajecten. Bij ZZP'ers zetten we in op lokale best practices om de groep te organiseren en de goede voorbeelden toe te lichten.

Middelen: € 15.000 structureel vanaf 2020

Verlevendiging van het centrum

Programma 5

Een levendig centrum draagt bij aan een aantrekkelijke woonomgeving en vestigingsklimaat. We houden de voorzieningen in onze gemeente op peil en zorgen zo voor meer sociale cohesie. Ook blijven we als gemeente betrokken bij het gezamenlijk initiatief van De Nieuwe Winkelstraat in samenwerking met de Rabobank, winkeliersvereniging De Giessenhof en de gemeente. Daarnaast worden de mogelijkheden voor het oprichten van een BIZ onderzocht.

Middelen: € 10.000 incidenteel in 2020

Behoud van jongeren in de gemeente door aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt
Programma 5
We streven naar behoud van jongeren voor onze bedrijven en gemeente. Daarmee versterken we de lokale economie en dragen we bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat. We werken samen met onderwijs aan een concreet opleidingstraject op MBO-niveau in de maritieme sector. Deze opleiding zal hoogstwaarschijnlijk van start gaan in september 2020. Ook organiseren we met onderwijs en bedrijfsleven de techniekroute.

Middelen: € 5.000 structureel vanaf 2020

Bereikbaarheid: verminderen sluipverkeer, lobby, OV, snelfietsroute
Programma 4
We willen een goede doorstroming in het dorp. Hiertoe gaan we gaan in overleg met Rijkswaterstaat en politie om maatregelen te onderzoeken om sluipverkeer te ontmoedigen. We blijven de lobby A15 actief volgen waarbij wij insteken op de bereikbaarheid van Hardinxveld-Giessendam. We zetten in op een halte van de waterbus in Hardinxveld-Giessendam. Keuzemogelijkheden in het openbaar vervoer zorgen voor een beter bereikbare gemeente.
Op initiatief van de provincie wordt onderzocht of de fietsroute tussen Sliedrecht en Gorinchem, aansluitend op de bestaande snelfietsroute die vanaf Papendrecht komend stopt bij Sliedrecht, zodanig verbeterd en aangevuld kan worden dat sprake is van een snelfietsroute. Het doel is om fietsers een comfortabele en snelle route te bieden als alternatief voor woon-werkverkeer met de auto. De hoogte van de gemeentelijke bijdrage in de kosten is nog niet bekend.

Middelen: € 100.000 in 2020

Perspectiefnota 2020

MKB-katalysatorfonds OV
Programma 5
Bij de overgang naar Drechtsteden in 2018 zijn wij ook aangesloten bij het MKB-katalysatorfonds. Het fonds stimuleert innovatiekracht in de regio en geeft startende ondernemers een duwtje in de rug. De financiering van dit fonds maakt geen deel uit van onze reguliere bijdrage aan Drechtsteden. In 2018 hebben wij hier als Hardinxveld-Giessendam 'gratis' aan deelgenomen. In 2019 hebben we € 5.000 in het fonds gestort. Voor de periode 2020-2023 wordt voorgesteld om eenmalig € 30.000 beschikbaar te stellen. Deze storting hebben we ten laste van 2019 gebracht.

Middelen: € 30.000 in 2019

Vervanging duiker bij Appelgaard
Programma 10
De duiker bij de Appelgaard zal moeten worden vervangen door een doorvaarbare duiker. De watergang heeft een belangrijke bergende en water afvoerende functie. Om deze reden neemt het waterschap deze watergang in onderhoud. Hierbij past een status verandering van de huidige watergang van een B naar een A status. Voorwaarde voor het in onderhoud kunnen nemen is dat de watergang geheel varend kan worden onderhouden. Na oplevering van de watergang zal het Waterschap Rivierenland zowel het jaarlijkse slootwerk als ook het baggerwerk van de gemeente overnemen. De overname van deze watergang sluit aan bij het traject overname van stedelijk water. De kosten worden ten laste gebracht van de voorziening riolering.

Middelen: € 95.000 investering in 2020
Afschrijving vanaf 2021
Ten last van de voorziening riolering

Baggerplan

Programma 4

Uit het concept baggerplan, dat in het voorjaar van 2019 gereed is gekomen, blijkt dat we de in de jaren 2021 tot en met 2024 middelen nodig hebben voor de uit te voeren baggercyclus. Het is mogelijk om deze kosten ten laste van de rioolheffing te brengen, hiermee komen dan echter de riooltarieven onder druk te staan. Voorgesteld wordt daarom de kosten circa € 870.000 (tot en met 2024) te dekking uit de opbrengst van de verkoop van de ENECO aandelen.

Middelen: € 217.034 vanaf 2021 tot en met 2024
Dekking verkoop ENECO aandelen

3.3 Programma 3 - een prettige woon- en leefomgeving

"In de regio Drechtsteden zijn afspraken gemaakt over het aantal te bouwen woningen in de komende jaren. Als regio bouwen we 10.000 woningen om de autonome groei op te vangen, zo ligt vast in de regionale Woonvisie. Hiermee spelen we in op veranderende samenstellingen van huishoudens. De regionale Groeiagenda heeft daar nog een extra ambitie van 15.000 woningen in de Drechtsteden aan toegevoegd. Als kleine gemeente leveren we een bescheiden en kwalitatieve bijdrage die past bij het karakter van onze gemeente en met de beschikbare locaties die we hebben. In Hardinxveld-Giessendam is het immers goed en rustig wonen."

In dit programma staan alle beleidsvoornemens opgenomen op het gebied van wonen, de invoering van de Omgevingswet, (integrale) handhaving, sport, recreatie, duurzaamheid en een groene & schone gemeente.

Collegeprogramma

Werken aan gebiedsontwikkeling en projecten
Programma 14
Hardinxveld-Giessendam is een aantrekkelijke woon- en werkomgeving. Om dit te blijven bewerkstelligen voeren we diverse (woningbouw)projecten uit waaronder 't Oog, Pietersweer, Middenwetering en De Buurt. We maken steeds een integrale afweging in projecten waarin de kwaliteit van wonen, werken, verkeer, parkeren aan de orde is.
We willen de mogelijkheden voor waterrecreatie vergroten door het initiatief van enkele ondernemers voor het project Buitendijkse Jachthaven te faciliteren. We kijken bij dit initiatief goed naar de impact op de leefomgeving, waaronder de verkeersbewegingen. Op hoofdlijnen heeft over het initiatief overleg plaatsgevonden met betrokken overheidsinstanties over de vraag of, en zo ja, in hoeverre een buitendijkse jachthaven kan rekenen op medewerking van deze partijen. De resultaten van dit overleg zijn besproken met initiatiefnemers en geven aanleiding voor een verder deskundigenonderzoek. Een offerte is aan de initiatiefnemers voorgelegd. Het sluiten van een intentieovereenkomst is de volgende stap in de procedure. Daarna wordt de haalbaarheid van het plan op verschillende deelaspecten onderzocht.

Middelen: Budgetneutraal

Project maatschappelijk voorzieningen en gemeentehuis
Programma 14
Verschillende ontwikkelingen in Hardinxveld-Giessendam vragen om een optimalisering van het maatschappelijk vastgoed en het gemeentehuis. Door de toetreding tot de Drechtsteden is het gemeentehuis voor een deel leeg komen te staan en vraagt om een nieuwe invulling. Daarnaast zorgt de doorontwikkeling van de gemeentelijke organisatie voor een andere manier van werken. Deze nieuwe manier van werken die past bij een flexibele en wendbare organisatie stelt andere eisen aan de inrichting van het gemeentehuis. Naast ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie spelen er ook ontwikkelingen in de samenleving op het gebied van huisvesting. Zo zijn er de afgelopen

periode huisvestingsvragen opgekomen vanuit de bibliotheek, het consultatiebureau, Servanda en de politie. Dit is het moment om het maatschappelijk vastgoed en het gemeentehuis dan ook Hardinxveld-Giessendam-breed op te pakken en te zorgen voor een efficiënt ruimtegebruik.

De optimalisering van het maatschappelijk vastgoed en het gemeentehuis heeft daarnaast ook een sociale component. Maatschappelijke voorzieningen of ontmoetingsruimtes dragen bijvoorbeeld bij aan een actievere deelname aan sociale activiteiten of het ontstaan en versterken van sociale netwerken. Het college heeft voor de huisvesting maatschappelijke voorzieningen en gemeentehuis dan ook de volgende doelstellingen beschreven:

- Inwoners, maatschappelijke organisaties en de gemeentelijke organisatie meer in verbinding met elkaar brengen en zorgen voor ontmoeting.
- Ruimtegebruik van maatschappelijke voorzieningen en het gemeentehuis efficiënter inrichten.

Middelen: € 20.000 incidenteel in 2020

Opstellen en uitvoeren integraal lokaal veiligheidsplan
Programma 3
Het integraal lokaal veiligheidsplan moet bijdragen aan een prettige en veilige woon- en leefomgeving voor de inwoners van Hardinxveld-Giessendam. We willen het veiligheidsgevoel van onze inwoners op hetzelfde niveau behouden, of zelfs vergroten. We stellen jaarlijks een uitvoeringsplan op, waarin de concrete uitwerkingen van de prioriteiten uit het integraal lokaal veiligheidsplan zijn opgenomen. Ondermijning wordt een van de prioriteiten van het integraal lokaal veiligheidsplan.

Middelen: € 5.000 vanaf 2020 structureel

Keuze in beheersvorm sporthallen Appelgaard en Wielewaal
P*rogramma 7*
Een keuze voor een andere beheersvorm van de sporthallen kan leiden tot ruimtelijke vraagstukken. De komende periode wordt een keuze gemaakt in het al dan niet overdragen naar de verenigingen. Hierbij wordt ook gekeken naar de (financiële) risico's, het draagvlak bij verenigingen, gebruikers en omwonenden van de sporthallen.

Middelen: € 15.000 incidenteel in 2020

Beoordeling particulier initiatief buitenzwembad
Programma 11
We staan positief tegenover initiatieven die leiden tot versterking van het sportcomplex Sluisweg, die faciliteren we dan ook. Initiatieven die kunnen leiden tot versterking van het sportcomplex toetsen we op haalbaarheid
Eerder is een intentieovereenkomst gesloten voor een indoorspeeltuin, in combinatie met een horecavoorziening en de inrichting/exploitatie van het buitenzwembad, op het terrein van zwembad “De Duikelaar. Na diverse verkenningen – zowel door gemeente als marktpartijen - hebben initiatiefnemers en de potentiele ontwikkelaar/bouwer zich teruggetrokken. Binnen afzienbare tijd wordt een notitie aan het college en gemeenteraad voorgelegd met de resultaten van het uitgevoerde haalbaarheidsonderzoek. Dit om te bepalen wat de (nieuwe) projectopdracht wordt voor de invulling van het zwembadterrein.

Middelen: € 15.000 incidenteel in 2020

Samenhangend aanbod dagrecreatie
Programma 7
We willen de recreatieve functies in Hardinxveld-Giessendam versterken door een samenhangend geheel aan recreatieve maatregelen te treffen. We onderzoeken hoe we de mogelijkheden van het natuur- en recreatiegebied 'Giessenzoom' verder kunnen benutten door het omleggen van het wandelpad Giessenzoom, het aanleggen van een visplaats en plaatsen van een picknicktafel. Ook kijken we bij de ontwikkelingen van 't Oog naar mogelijkheden om te verblijven, wandelen, fietsen of recreëren. Tevens bekijken we de verbinding met al bestaande (lokale en regionale) wandel- en (snel)fietsroutes.

Middelen: € 5.000 vanaf 2020 structureel
€ 5.000 incidenteel in 2020

Vergroten toegankelijkheid cultuurhistorie en – erfgoed
Programma 7
We willen de cultuurhistorie van Hardinxveld-Giessendam behouden en toegankelijk laten zijn voor inwoners en andere geïnteresseerden. Voor activiteiten kan door diverse partijen een beroep op de MAG worden gedaan. We brengen de gemeentelijke kunstwerken in kaart, zowel in de openbare ruimte als binnen het gemeentehuis. Ook onderzoeken we hoe we meer aandacht kunnen krijgen voor zowel de immateriële als materiele cultuurhistorie.

Middelen: € 15.000 vanaf 2020 structureel

Verhogen kwaliteit straatbeeld
Programma 4 en 12
We hechten veel waarde aan het onderhoud van de openbare ruimte. Een goed onderhouden leefomgeving draagt bij aan een prettige woonomgeving waar het fijn wonen en werken is. Ingezet wordt op verhoging van de kwaliteit van het straatbeeld. De onderhoudskwaliteit zal voor de buitenruimte vastgesteld worden. Beheerplannen worden regelmatig geactualiseerd.

Middelen: € 125.000 vanaf 2021 structureel

Verbeteren en aanleggen speel- en ontmoetingsplekken
Programma 7
We willen bereiken dat er in Hardinxveld-Giessendam speelplekken voor jeugd van alle leeftijden zijn. Speelplekken moedigen aan om te bewegen en stimuleren sociale ontmoetingen. Om dit te bereiken zullen de ambities en middelen van het speelruimteplan beter op elkaar afgestemd worden. We gaan door met de uitvoering van het speelruimteplan, waarmee we de leefomgeving verrijken met speelprikkels, nieuwe speelplekken en speelvelden realiseren, en ontmoetingsplekken voor de oudere jeugd aanleggen en verbeteren.

Middelen: € 15.000 vanaf 2021 structureel
Bedrag is opgenomen in de meerjarige investeringsplanning

Perspectiefnota 2020

Tijdelijke huisvesting Regenboog
Programma 6
De Regenboogschool heeft na de zomervakantie 2019 te maken met een ruimtetekort. Als gemeente hebben wij de plicht om voldoende huisvesting te bieden, dit is niet mogelijk in het huidige gebouw, of in de omgeving. Hierdoor en gezien de leerlingprognose wordt voorgesteld om een tijdelijke

huisvesting (noodlokaal) te realiseren. De kosten voor een noodlokaal bedragen € 16.000. Daarnaast moeten er kosten gemaakt worden voor de inrichting en onderwijsleerpakket (€ 48.000 eenmalig).

Middelen: € 16.000 tot en met 2022, in 2019 € 64.000
Dekking reserve voorzieningenniveau Boven-Hardinxveld

Omgevingswet
Programma 11
Landelijk is afgesproken dat alle partijen verantwoordelijk zijn voor de eigen invoeringskosten (transitiekosten). Voor gemeenten betreffen dit op hoofdlijnen kosten voor:

- Het realiseren van de verschillende Kerninstrumenten (Omgevingsvisie, Omgevingsplan, Programma's, Omgevingsvergunning);
- Het inrichten/structureel uitvoeren van het Digitaal Stelsel Omgevingswet, inclusief aansluiting eigen digitale voorzieningen op dit stelsel;
- Investeringen t.a.v. de cultuurverandering en het anders werken als gevolg van de Omgevingswet (zoals het volgen van opleidingen, organisatie- en cultuurveranderingstrajecten);

Dit kunnen zowel directe kosten zijn als indirecte kosten via afdrachten aan gemeenschappelijke regelingen.

Door VNG en Deloitte is het Financieel Dialoogmodel Omgevingswet ontwikkeld voor gemeenten. Dit model geeft een indicatie van de invoeringskosten, exploitatielasten en frictiekosten rond de invoering van de Omgevingswet. Voor een gemeente met de omvang van Hardinxveld-Giessendam wordt uitgegaan van een bedrag van 1,2 mln., danwel een bedrag per inwoner van € 77. Een precieze inschatting kan worden gemaakt op basis van verder onderzoek naar gegevens over o.a. de nul-situatie van de gemeente. Daarnaast hangt dit ook af van het ambitieniveau dat je als gemeente nastreeft. We kiezen op dit moment niet voor het hoogste ambitieniveau. Daarnaast zijn er binnen de begroting middelen beschikbaar. Voorgesteld wordt om voor een periode van 2020 tot en met 2026 jaarlijks € 80.000 op te nemen in de begroting.

De komende periode wordt ingezet op een nadere analyse om de kosten verder in beeld te brengen. Op basis hiervan kan het bedrag bij volgende P&C documenten worden aangepast.

Voorgesteld wordt het jaarrekeningresultaat over 2018 van de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid als dekking in te zetten voor de eerste kosten die ontstaan in 2020.

Middelen: € 80.000 structureel vanaf 2020
Dekking € 65.000 Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid in 2020

Beheerplan kunstwerken
Programma 7
Er is begonnen met het opstellen van een beheerplan civiele kunstwerken waar de bruggen onderdeel van vormen. Er wordt reeds voorzien dat er extra middelen nodig zijn voor dit plan. Besluitvorming hierover volgt in 2019. Vooralsnog gaan we uit van een jaarlijkse storting in een onderhoudsreserve van € 32.500.

Middelen: € 32.500 structureel

Aanpassen tuinmuur Talmastraat
Programma 12
Langs het parkeerterrein van de Talmastraat (bij AH) is tijdens de ontwikkeling van het plan tegen de erfafscheiding een tuinmuur gebouwd om een bepaalde beeldkwaliteit te verkrijgen. Deze tuinmuur is in eigendom en beheer van de gemeente. De muur wordt op sommige plekken onderbroken door

hekken met klimops en toegangspoorten voor de eigenaren van de woningen. Een van de begroeide hekken moet worden vervangen door een gemetselde muur omdat de begroeiing zorgt voor overlast aan een woning.

Middelen: € 15.000 in 2019 eenmalig

Herstel van de paden op begraafplaats Spindermolen
Programma 10
Op de begraafplaats Spindermolen moeten paden worden hersteld. We willen zorgdragen voor een duurzame verbetering van de paden door het aanbrengen van een laag asfalt en nieuwe slijtlagen.

Middelen: € 60.000 investering in 2020
Afschrijving vanaf 2021

Sportagenda
Programma 7
Voor de uitvoering van de Sportagenda is bij de najaarsnota 2018 een bedrag beschikbaar gesteld voor 2018. Voorgesteld wordt om een bedrag structureel in de begroting op te nemen.

Middelen: € 7.500 structureel

Dijkverbetering in combinatie met de Rokerij
Programma 4
De Rivierdijk heeft als weg een ontsluitingsfunctie voor onze gemeente. De breedte van de weg varieert. Vanaf de komgrens (bij Gorinchem) tot de kruising met de Nieuweweg komen verschillende inrichtingsvormen voor. De meest ideale en veilige situatie is een wegprofiel met gescheiden fietspaden. Hiervoor ontbreekt op veel plaatsen de ruimte. Als er ontwikkelingen zijn die verbreding van de weg mogelijk maken, wil de gemeente hierop inspelen.
Bij de ontwikkeling van het gebied de Rokerij doet zich de mogelijkheid voor om aan de binnenzijde van de dijk ruimte te reserveren voor een bredere weg op de dijk.
Over een lengte van 250 m1 kan dan een betere fietsvoorziening aangelegd worden.
Zodra er weer sprake is van een dijkversterkingsproject, dan zal de wens voor een breder profiel ingebracht worden om werk met werk te kunnen maken. Er is nog geen planning bekend van de dijkversterking. Vooruitlopend hierop kan wel een voetpad aangelegd worden over dit gedeelte.
Het is nog niet duidelijk of er extra grondverzet nodig is om het voetpad te realiseren. Hiervoor zijn nog geen middelen opgenomen.

Middelen: € 25.000 investering in 2023
Afschrijving vanaf 2024

Verbreding en herinrichting Spoorweg
Programma 4
Door de aanleg van een bedrijventerrein en de bouw van woningen in het Oog wordt de Spoorweg buiten de bebouwde kom een ontsluitingsweg. De bestaande Spoorweg is binnen de bebouwde kom een ontsluitingsweg (50 km/u weg) en buiten de bebouwde kom een erftoegangsweg (60 km/u weg). Om de weg in te richten als 50 km/u weg wordt het profiel verbreed voor autoverkeer en wordt een vrijliggend fiets- en voetpad aangelegd in de strook tussen de Spoorweg en de spoorlijn.
De kosten hiervan worden geschat op € 3 miljoen. Voor het deel ter hoogte van het bedrijventerrein is € 250.000 opgenomen in de grondexploitatie. Voorstel is om de weg gefaseerd aan te leggen. De 1e fase in 2022 na gereed komen bedrijventerrein, 2e fase in 2023 na gereed komen woonwijk en de laatste fase indien het Oog nog verder ontwikkeld wordt. Dit is in ieder geval niet voor 2025. Indien het Oog verder ontwikkeld wordt, zal rekening gehouden dienen te worden met de investering gepland na 2025.

In deze perspectiefnota is rekening gehouden met een investeringsbedrag van € 390.000 (€ 640.000 -/- € 250.000 bijdrage vanuit grondexploitatie) in 2022 en voor 2023 is een investeringsbedrag opgenomen van € 800.000.

Middelen: € 390.000 investering in 2022 en € 800.000 in 2023
Afschrijving vanaf 2024

3.5 Programma 4 - bestuur, dienstverlening en bedrijfsvoering

" Wij moedigen inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners aan om met initiatieven te komen. Wij waarderen initiatieven uit de samenleving en beoordelen deze iedere keer op hun toegevoegde waarde voor onze gemeente en gemeenschap. Wij staan in verbinding met onze inwoners, ondernemers en partners en gaan het gesprek open en op meerdere manieren aan".

In dit programma zijn alle beleidsvoornemens opgenomen op het gebied van bestuur, dienstverlening, communicatie en bedrijfsvoering, zoals financiën, organisatieontwikkeling en informatisering.

Collegeprogramma

Inventariseren wijze van burgerparticipatie, ontwikkelen instrumenten en afwegen via de participatieladder

Programma 1

We willen bereiken dat via verschillende manieren van burgerparticipatie nieuwe verbindingen in de samenleving ontstaan. Initiatieven komen bij voorkeur uit de samenleving, waarbij de gemeente verschillende rollen kan vervullen. Hiertoe inventariseren we wat we al doen aan burgerparticipatie en inspraak. We beschrijven hierin tevens de verschillende rollen van de gemeente (gemeenteraad, college, organisatie). We willen over 4 jaar een gerichte en structurele manier een aantal nieuwe doelgroepen hebben betrokken bij vraagstukken in de samenleving.
Bij elk gemeentelijk handelen wegen we bewust af hoe en in welke mate we inwoners/partners/ondernemers kunnen betrekken en wat hun wensen daarin zijn. Ook stellen we een participatieladder op zodat we gezamenlijk kunnen bepalen hoe we omgaan met maatschappelijke belangen. Verder wordt de pilot Buurt Bestuurt, bij een positieve evaluatie, voortgezet en verbreed van veiligheid naar sociale en fysieke leefomgeving.

Middelen: € 15.000 vanaf 2020 structureel

Kostendekkendheid lokale heffingen actualiseren

Programma 14

Ons uitgangspunt voor de lokale heffingen is de kostendekkendheid van riool- en afvalstoffenheffing. Voor de OZB en andere tarieven passen we in beginsel alleen de inflatiecorrectie toe. Zo dekken we structurele uitgaven met structurele inkomsten.

Daarnaast nemen we de opbouw van de tarieven van begraafplaatsen en evenementen onder de loep. We kijken daarbij naar zowel maatschappelijke effecten als de gevolgen voor andere begrotingsposten.

Middelen: € 35.000 vanaf 2020 structureel

Professionaliseren van de dienstverlening door een nieuwe website en adequate openingstijden
Programma 14
We vinden dat inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners hun zaken gemakkelijk moeten kunnen regelen. Ook hebben we als doel dat de gemeente voorziet in eenduidige informatievoorziening over de dienstverlening. Hiervoor hebben we heldere termijnen en afspraken die terug te vinden zijn voor de inwoners. Op die manier houden we onze dienstverlening continu tegen het licht.
Met de komst van de nieuwe website maken we ook een doorontwikkeling in onze (digitale) informatievoorziening. We onderzoeken of er binnen de gemeente behoefte is om producten tegen betaling thuis te bezorgen. Op basis van de uitkomsten wordt het vervolg bepaald, kostendekkendheid is hierbij het uitgangspunt. Verder zullen we blijvend monitoren of de openingstijden passend zijn.

Middelen: € 30.000 vanaf 2020 structureel
€ 15.000 dekking binnen reguliere budgetten

Perspectiefnota 2020

Veilig werken (valbeveiliging gemeentehuis)
Programma 14
Het is wettelijk verplicht om een valbeveiliging bij hoge gebouwen aan te brengen. Het voorstel is om al de gebouwen van de gemeente van valbeveiliging te voorzien beginnende bij het gemeentehuis.

Middelen: € 30.000 investering in 2020
Afschrijving vanaf 2021

Aanpassen ontvangstruimte gemeentehuis
Programma 14
De receptiebalie moet worden aangepast om te voldoen aan de eisen van de audit. Deze audit stelt dat documenten en aanvraag stations niet onbeveiligd in de hal aanwezig mogen zijn. Door deuren met een tag te plaatsen wordt de receptiebalie afgesloten. Daarnaast worden er doeken gehangen in de hal om inkijk van boven af, af te schermen.

Middelen: € 13.000 investering in 2019
Afschrijving vanaf 2020

Uitvoeren regionaal informatieveiligheid, -management, privacy
Programma 14
Het is een verantwoordelijkheid van de gemeente om op een zorgvuldige en veilige wijze om te gaan met gegevens van inwoners. Regionaal wordt het beleid op het gebied van informatiemanagement en - veiligheid vormgegeven. Het beleid wordt op lokaal niveau uitgevoerd. Om hier vorm en inhoud aan te geven wordt voorgesteld om de formatie uit te breiden.

Middelen: € 45.000 vanaf 2020

4. Financieel perspectief

Uit de perspectiefnota blijkt dat het aanvankelijke overschot op de begroting om gaat slaan in een tekort. Daarnaast blijkt uit het kasstroomoverzicht, dat is opgenomen in bijlage 5, dat de investeringsruimte versus de geplande investeringen een negatief beeld laat zien. Dit betekent dat onze investeringsplannen ambitieuzer zijn dan de ruimte die we daarvoor hebben. Dit komt hoofdzakelijk door de voorgenomen investeringen in bijvoorbeeld aanpassen spoorwegovergang Binnendams, verbeteren verkeerssituatie Nieuweweg-Noord en verbreding en herinrichting Spoorweg (zie ook bijlage 4). Daarnaast valt ook uit bijlage 5 op te maken dat wij de komende jaren meer aan onze reserves onttrekken dan dat we toevoegen. De belangrijkste oorzaak hiervan is dat we de verwachte tekorten bij de jeugdzorg de komende jaren aflopend dekken uit de reserve sociaal domein (die hier overigens ook voor is bedoeld). Ondanks de verwachte opbrengst uit de verkoop van de ENECO aandelen zorgen het hoge investeringsniveau en de hoge zorguitgaven voor een zorgelijk toekomstbeeld welke vraagt om het nader doordenken hiervan.

4.1 Gecomprimeerd overzicht

Progr.	Onderwerp	Begroting na wijziging 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	Saldo begroting 2019-2022	341.100		341.100	576.644	714.367	822.304	
	Effecten septembercircularie 2018	32.674		32.674	74.961	38.338	49.961	
	Raadsvoorstel "aanpassen posten begroting" (24.01.2019)	-321.490		-321.490	-324.240	-323.100	-324.240	
	Bijgestelde begroting 2019-2022	**52.284**	**-**	**52.284**	**327.365**	**429.605**	**548.025**	**609.374**
	Collegeprogramma:							
	- Incidenteel	-	-	-	-180.000	-	-	-
	- Structureel	-	-	-	-110.000	-250.000	-250.000	-250.000
	- Onderdeel aanleg onderhoud en speelplekken via meerjareninvesteringsplan		-	-	-	15.000	15.000	15.000
	- Uitvoering van de MAG: monitoring en evaluatie al voorzien in de begroting		-	-	15.000	-	-	-
	Perspectiefnota 2020:							
4	- Baggerplan	-	-	-	-	-217.034	-217.034	-217.034
4	Dekking uit opbrengst verkoop ENECO aandelen	-	-	-	-	217.034	217.034	217.034
5	- MKB- katalysatorfonds	-	-30.000	-30.000	-	-	-	-
6	- Tijdelijke huisvesting Regenboog	-	-64.000	-64.000	-16.000	-16.000	-16.000	-
6	Dekking reserve voorzieningenniveau Boven Hardinxveld	-	64.000	64.000	16.000	16.000	16.000	-
7	- Beheerplan kunstwerken	-	-32.500	-32.500	-32.500	-32.500	-32.500	-32.500
7	- Sportagenda	-	-7.500	-7.500	-7.500	-7.500	-7.500	-7.500
9	- Uitvoeringskosten MAG	-	-	-	-50.000	-30.000	-30.000	-30.000
10	- Herstellen van paden op begraafplaats Spindermolen	-	-	-	-	-6.000	-6.000	-6.000
11	- Omgevingswet	-	-	-	-80.000	-80.000	-80.000	-80.000
3	Dekking jaarlijks voordeel veiligheidsregio	-	65.000	65.000	-	-	-	-
	Toevoeging/onttrekking reserve	-	-65.000	-65.000	65.000	-	-	-
12	- Aanpassen tuinmuur Talmastraat	-	-15.000	-15.000	-	-	-	-
14	- Uitvoeren regionaal informatieveiligheid, -management, privacy	-	-	-	-45.000	-45.000	-45.000	-45.000
14	- Aanpassen ontvangstruimte gemeentehuis	-	-	-	-1.300	-1.300	-1.300	-1.300
14	- Valbeveiliging gemeentehuis	-	-	-	-	-750	-750	-750
	Voorjaarsnota 2019:							
4	- Waterbeheerplan	-	19.000	19.000	-	-	-	-
5	- Dividenduitkering ENECO	-	200.000	200.000	250.000	-	-	-
5	- Dividenduitkering Stedin	-	95.000	95.000	-	-	-	-
8	- Uitvoeringskosten WSW via Avres; gevolgen uittredingsbesluit	-	-40.000	-40.000	-60.000	-80.000	100.000	45.000
8	Dekking reserve sociaal domein	-	40.000	40.000	60.000	80.000	-100.000	-
8/9	- Bijstelling begroting SDD 2020	-	-	-	-	-63.000	-200.000	-230.000
9	- Bijstelling begroting SOJ 2020	-	-455.000	-455.000	-455.000	-455.000	-455.000	-455.000
9	Dekking reserve sociaal domein	-	400.000	400.000	400.000	350.000	250.000	150.000
9	- Rijksvaccinatieprogramma	-	-40.473	-40.473	-40.473	-40.473	-40.473	-40.473
9	- Lagere kosten beschermd wonen	-	250.000	250.000	-	-	-	-
9	Storting reserve sociaal domein	-	-250.000	-250.000	-	-	-	-
10	- Stijging kosten Waardlanden	-	-393.415	-393.415	-461.996	-461.996	-461.996	-461.996
10	Verhoging tarieven	-	262.084	262.084	461.996	461.996	461.996	461.996
11	- Bouwleges	-	-	-	160.500	277.780	228.300	64.300
13	- Basisadministratie GEO	-	-22.500	-22.500	-	-	-	-
13	- Bijdrage SVHW	-	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
13	- Dividenduitkering BNG	-	52.865	52.865	23.500	23.500	23.500	23.500
14	- Bijstelling begroting SCD 2020	-	-	-	-99.000	-99.000	-99.000	-99.000
14	- Kasgeldleningen	-	25.000	25.000	-	-	-	-
14	- Uitvoering verbijzondere interne controle	-	-26.000	-26.000	-	-	-	-
14	- Hogere uitkeringskosten voormalige medewerkers	-	-25.812	-25.812	-	-	-	-
	Effecten herziening kapitaallasten - inclusief mutatie reserve		64.401	64.401	68.912	14.599	-4.201	-9.311
	Diverse bijstellingen < € 10.000		-17.091	-17.091	-18.988	-31.995	-31.995	-53.722
	Saldo na perspectiefnota 2020-2023	**52.284**	**65.059**	**117.343**	**202.516**	**-20.034**	**-206.894**	**-421.382**

De posten kleiner dan € 10.000 zijn niet afzonderlijk toegelicht per programma. Dit betreffen kleinere bijstellening door actualisaties van budgetten.

Financieel perspectief

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat het financieel meerjarenperspectief ten opzichte van de begroting 2019 aanzienlijk is verslechterd. Een belangrijke verklaring zijn hiervoor de bijdragen aan Service Organisatie Jeugd (SOJ) en Sociale Dienst Drechtsteden (SDD). Voorgesteld wordt de tekorten te dekken uit de reserve sociaal domein. Hierbij hanteren wij een afloop met de verwachting dat de transformatie verder op gang komt en de tekorten de komende jaren minder worden.

Salariskosten 2020 en volgende jaren
In bovenstaand overzicht is nog geen rekening gehouden met de stijging van de salarislasten voor de jaren 2020 en verder. Als uitgangspunt hanteren we een stijging van 4,2% (3,2% salaris en 1% diverse premies) ten opzichte van 2019. Hierbij volgen we de lijn die ook de GRD hanteert. De raming van de algemene uitkering in de begroting is gebaseerd op de septembercirculaire 2018. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de inflatie voor 2020 (raming tegen constante prijzen). Bij de mei-circulaire wordt de raming inclusief inflatie meegenomen. De stijging door de inflatie zetten we in voor de dekking van de stijging van de salariskosten.

Verkoop aandelenbelang Eneco
In de raadsvergadering van 26 oktober 2017 heeft de raad ingestemd met het voorgenomen besluit om het aandelenbelang in Eneco Groep N.V. te verkopen. Inmiddels is de verkoop via een zogenaamde controlled auction opgestart, waarbij thans de verwachting is dat eind 2019/begin 2020 de verkoop gerealiseerd kan worden. Op basis van de huidige inzichten/verwachtingen gaan we uit van een verkoopopbrengst van minimaal € 10 miljoen. Zoals in het coalitieakkoord aangegeven willen we deze (incidentele) opbrengst gebruiken voor het realiseren van onze ambities en voor het aflossen van de schulden. Voorgesteld wordt om deze gelden als volgt aan te wenden:

1.	Schuldreductie	€ 4,0 miljoen
2.	Duurzaamheid	€ 2,5 miljoen
3.	Baggerplan	€ 1,0 miljoen
4.	Ruimtelijke ontwikkelingen	€ 2,5 miljoen

1. Schuldreductie
   Op 28 november 2013 heeft de gemeenteraad de nota Financieringsvisie en Rentebeleid/ Deze nota is eind 2015 geëvalueerd. Uitgangspunt van deze nota was om tot schuldreductie te komen. De inkomsten uit de verkoop van het aandelenbelang bieden hiervoor een extra mogelijkheid. Met het aanwenden van € 4,0 miljoen wordt hier ook daadwerkelijk invulling aan gegeven.

2. Duurzaamheid
   Nederland en ook de gemeente Hardinxveld-Giessendam staan de komende jaren voor een opgave in het kader van de energietransitie. Om hier daadwerkelijk invulling aan te gaan geven zullen extra middelen nodig zijn, welke op voorhand niet door extra inkomsten van het Rijk zullen worden gedekt. Om eventuele maatregelen te kunnen dekken wordt voorgesteld om € 2,5 miljoen hier te reserveren en te storten in een reserve Duurzaamheid.

3. Baggerplan
   Uit het concept baggerplan, dat in het voorjaar van 2019 gereed is gekomen, blijkt dat we de komende jaren middelen nodig hebben voor de uit te voeren baggercyclus. Het is mogelijk om deze kosten ten laste van de rioolheffing te brengen. Hiermee komen dan echter de riooltarieven onder druk te staan. Voorgesteld wordt hiervoor € 1 miljoen te storten in de reserve Waterbeheerplan.

4. Ruimtelijke ontwikkelingen
   In de komende jaren staat de gemeente voor een aantal grotere investeringen in ruimtelijke ontwikkelingen. Te noemen zijn onder meer Nieuweweg-Noord en de spoorwegovergang Binnendams-Stationstraat/Parallelweg. Om deze maatregelen financieel af te kunnen dekken wordt voorgesteld om hier € 2,5 miljoen in een nieuw te vormen reserve Ruimtelijke Ontwikkelingen te storten.

4.2 Financiële uitgangspunten

- De begroting 2020-2023 wordt, evenals voorgaande begrotingen, opgesteld op basis van constante prijzen.

- De inflatieontwikkeling is gekoppeld aan de inflatie over het voor-voorgaande jaar (t-2). Dit betekent dat voor 2020 het inflatiepercentage van 2018 van toepassing is. Dit percentage bedraagt 1,7% (consumentprijsindex). In voorliggende perspectiefnota is dit niet doorgerekend.

- In de perspectiefnota is geen rekening gehouden met de meicirculaire, omdat die bij het opstellen nog niet beschikbaar was. Het effect op de perspectiefnota wordt na het verschijnen van de circulaire doorgerekend en via een aparte memo aan de raad ter beschikking gesteld voorafgaande aan de raadsvergadering. Op die wijze kan het totale financiële plaatje door de raad worden betrokken in haar afweging.

- Voor de begroting 2020-2023 zijn op dit moment de volgende aantallen van toepassing:
    - 18.053 inwoners (per 1 januari 2020);
    - 7.889 objecten met rioolplicht (gebaseerd op opgave SVHW); (peildatum 21 mei 2019);
    - 7.280 objecten met afvalstoffenheffingplicht (gebaseerd op opgave SVHW) (peildatum 21 mei 2019).

- Voor de formatie wordt uitgegaan van de formele sterkte per 1 mei 2019 (103,67 fte excl. college).

- Er wordt geen algemeen inflatiepercentage toegepast. In de meerjarenraming wordt als uitgangspunt “zero-based budgetting” toegepast. Dit betekent dat budgetten individueel tegen het licht zijn gehouden en afhankelijk van trends en ontwikkelingen bijstelling plaats kan vinden.

4.3 Economische ontwikkelingen

De gunstige economische ontwikkeling in Nederland houdt aan. De consumptie van huishoudens, overheidsbestedingen, de uitvoer en bedrijfs- en woninginvesteringen dragen alle bij aan de groeiende economie. Ondanks dalende vertrouwensindicatoren blijven het consumenten- en producentenvertrouwen nog steeds boven het langjarige gemiddelde. De werkgelegenheid stijgt en de werkloosheid daalt naar het op één na laagste niveau in vier decennia. De krappe arbeidsmarkt leidt tot opwaartse druk op de lonen. Door hogere loonkosten en de verhoging van het lage btw-tarief stijgt de inflatie.

De woninginvesteringen groeien verder, maar minder hard dan in 2018. De inhaalgroei uit de voorgaande jaren speelt volgend jaar een minder belangrijke rol. Bovendien is de krappe arbeidsmarkt een steeds sterkere belemmering van de bouwproductie. De huizenprijzen blijven stijgen. De nominale transactieprijzen liggen een procent boven het hoogtepunt van de markt uit 2008; de reële prijzen liggen echter nog 12% lager. De prijsstijgingen in de vier grote steden zijn aanmerkelijk groter dan in de rest van Nederland. Het aantal transacties op de huizenmarkt daalt, nadat in de periode 2013-2017 sprake was van een forse stijging.

Werkzoekenden vinden gemakkelijk een baan. Het aantal vacatures ligt op recordniveau. Eén op de vijf bedrijven heeft nu te kampen met een personeelstekort, een verdubbeling ten opzichte van een jaar geleden. De groei van het aantal mensen op zoek naar werk leidde in het tweede kwartaal 2018 tijdelijk tot een stagnatie van de werkloosheidsdaling, maar deze zet nu weer door. Naar verwachting daalt de werkloosheid in 2019 verder naar 3,5%. De langdurige werkloosheid daalde sinds begin 2015 van 289 duizend naar 128 duizend personen in het tweede kwartaal van 2018.

De inflatie wordt tijdelijk opgestuwd door de verhoging van het lage btw-tarief en hogere energieheffingen. Daarbij werken de hogere arbeidskosten door in de inflatie, evenals huurstijgingen.

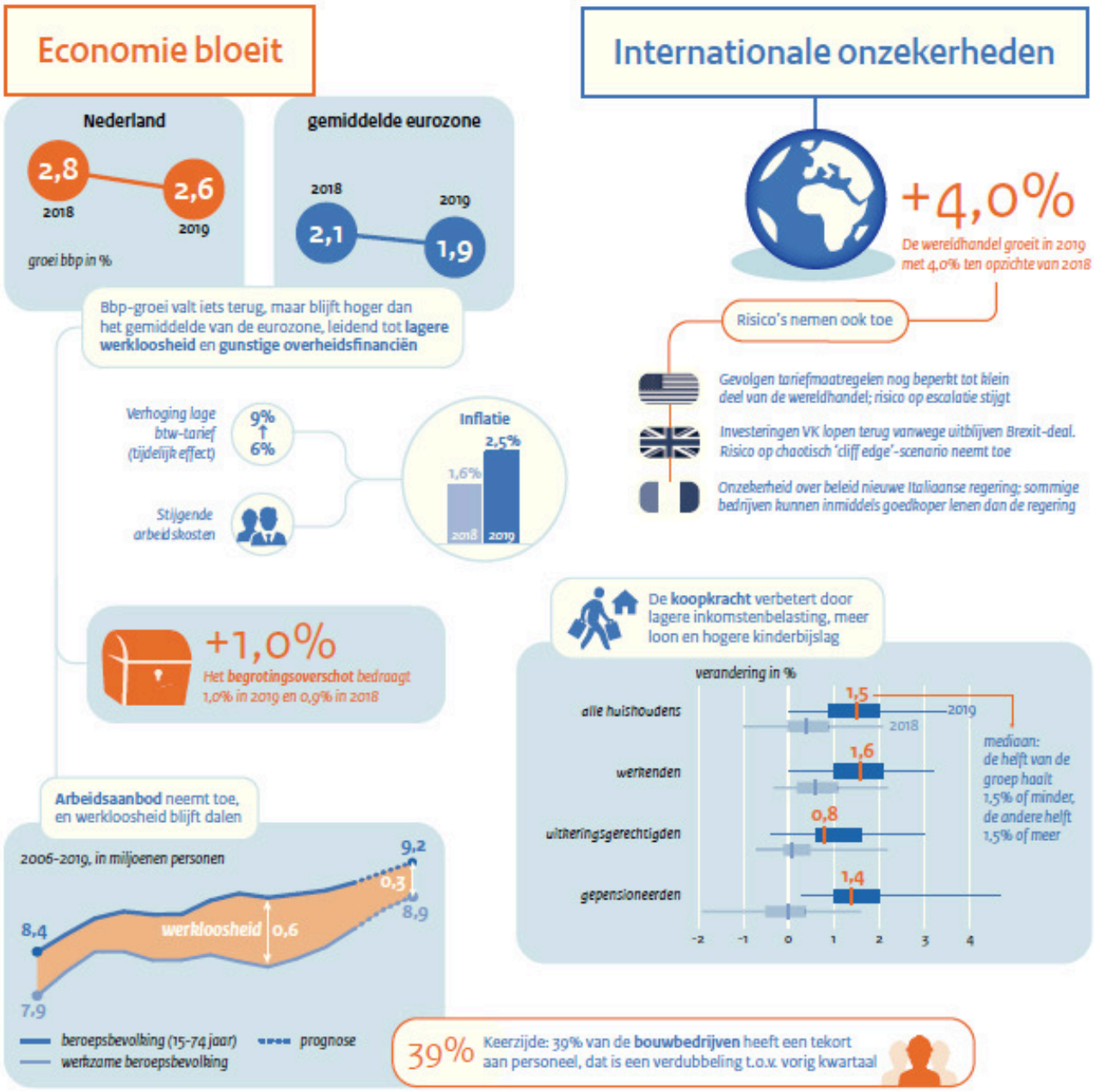

4.4 Ontwikkelingen gemeentefonds

Bij het samenstellen van deze perspectiefnota is de meicirculaire 2019 voor de algemene uitkering nog niet beschikbaar. In deze circulaire zal belangwekkende informatie gedeeld worden die effect heeft op de budgettaire positie van gemeenten, namelijk de afrekening van het accres 2018 en van de onderschrijding van het BTW CompensatieFonds (BCF-plafond). Het resultaat is helaas verre van rooskleurig, er komt een uitname uit het gemeentefonds van € 215 miljoen. Dit wordt verwerkt in de meicirculaire 2019 in het uitkeringsjaar 2019.

Afrekening accres 2018
De groei van het gemeentefonds is afhankelijk van de groei van de rijksuitgaven. Het systeem staat bekend als 'samen de trap op, samen de trap af'. Afgelopen maanden leek het er al op dat die groei minder hoog was dan eerder aangenomen, dit als gevolg van onderuitputting van de budgetten. Het accres 2018 was in de septembercirculaire 2018 nog € 955 miljoen. De afrekening is bedraagt nu € 807 miljoen. Een verschil van € 148 miljoen een eenmalig effect.

Afrekening BCF-plafond 2018
In de septembercirculaire 2018 is een voorschot verstrekt op de verwachte onderschrijding van het BCF-plafond van € 106 miljoen. Door de extra declaraties van gemeenten op het BCF is de onderschrijding echter lager uitgevallen, namelijk € 39 miljoen. Het verschil van € 67 miljoen zal nog worden uitgenomen. Deze afrekening heeft overigens ook gevolgen voor de toekomst. De provinciaal toezichthouders hebben gemeld dat de afrekening (dus macro € 39 miljoen) tevens het maximum is dat gemeenten in hun begroting 2020 en bijbehorende meerjarenraming als structureel bedrag mogen ramen. Tevens wordt gemeenten in overweging gegeven die raming op korte termijn naar nul terug te brengen omdat de verwachting is dat de onderschrijding van het plafond wellicht zou kunnen omslaan naar een overschrijding. Onze gemeente heeft er bewust voor gekozen om eventueel verwachte voordelen op het BCF niet in de begroting op te nemen om risico's van verminderingen van de algemene uitkering op dit onderdeel uit te sluiten.

Beide afrekeningen samen
De uitname in het uitkeringsjaar 2019 is dus € 148 + € 67 = € 215 miljoen. Dat is omgerekend ruim 12 punten van de uitkeringsfactor gerelateerd aan de uitkeringsbasis 2019. De financiële doorrekening van bovengenoemde twee belangwekkende punten betekent voor 2019 een nadelig effect van ca. € 174.000 voor de algemene uitkering.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft zich de afgelopen periode ingespannen om extra rijksgeld voor jeugdzorg vrij te maken. In een open brief dreigt de VNG de jeugdzorgtaken terug te geven als het kabinet onvoldoende extra geld vrij maakt. Gemeenten hebben zich de afgelopen jaren maximaal ingespannen om, ondanks de bezuiniging van 450 miljoen euro, de toegenomen vraag naar jeugdzorg op te vangen. Naar verluidt wil het kabinet ca. een half miljard euro beschikbaar stellen. Het Rijk zal naar verwachting in de meicirculaire hierover verdere mededelingen doen.

In juni 2018 heeft de minister van Binnenlandse Zaken aan de Tweede Kamer gemeld te werken aan een herziening van het totale gemeentefonds per 2021. Met deze herziening van het gemeentefonds wordt onder meer beoogd om de vastgestelde knelpunten in de verdeling van de middelen voor het sociaal domein op te lossen.

Over de overige informatie, waarover in de mei-circulaire mededelingen worden gedaan, is nog weinig te zeggen.

5. Risicoparagraaf

Spoorwegovergang Binnendams
Er wordt een onderzoek gedaan naar de toekomstige verkeersafwikkeling van het Oog ten gevolge van woningbouw en de aanleg van bedrijventerrein. Dit kan als uitkomst hebben dat de overweg Binnendams aangepast moet worden. Er is in de begroting een bedrag opgenomen voor het wijzigen van de voorrangsregeling door aanpassingen van de wegen. Het kan zijn dat uit het onderzoek blijkt dat verdergaande aanpassingen nodig zijn en dat er meer middelen nodig zijn dan nu begroot.
Als de ontwikkelingen in het Oog verder doorgaan, dan is de kans reëel dat dit risico zich voordoet. De kosten zijn sterk afhankelijk van de wensen en eisen van Prorail.

't Oog Blauwe Zoom
In het Oog wordt een bedrijventerrein ontwikkeld. Om te stimuleren dat mensen die daar gaan werken gebruik maken van het openbaar vervoer is een goede verbinding nodig met de halte De Blauwe Zoom van de MerwedeLingeLijn.
De kosten hiervan worden voorlopig geschat op ca. € 5 miljoen (excl. BTW). Dit betreft dan een voorziening die rolstoelvriendelijk is. Bij de provincie is het project aangemeld om in aanmerking te komen voor subsidie.
In de grondexploitatie voor het bedrijventerrein is € 250.000,00 (excl. BTW). Dit is onvoldoende voor een volwaardige ontsluiting. Een volwaardige ontsluiting is alleen mogelijk als het grootste deel bijgedragen wordt door derden. Is die niet haalbaar, dan zal de overweging gemaakt worden of een sobere variant (niet rolstoelvriendelijk) wenselijk en haalbaar is.

Onderwijshuisvesting
In de Perspectiefnota 2018 – 2021 namen wij de kosten van de toekomstige nieuwbouw van de Driemaster (locatie Pietersweer) en de Ichthus op. Door de hogere afschrijvingslasten vanaf dat moment, werken wij hier in onze begroting al vanaf 2018 naartoe. De bedragen die wij hiervoor hanteren zijn gebaseerd op de VNG-adviesnormen, zoals dat vastgesteld is in de Verordening Voorzieningen huisvesting Onderwijs. De VNG adviseert gemeenten echter om de normbedragen voor de nieuwbouw van scholen eenmalig te verhogen met 40%. De reden hiervoor is dat de jaarlijkse indexering van de normbedragen over de afgelopen jaren de werkelijke prijsontwikkelingen in de markt niet goed blijkt te hebben gevolgd. Vooralsnog nemen wij dit niet op in de begroting, maar wordt dit wel als risico benoemd voor de uiteindelijke nieuwbouw van de scholen.

Bouwleges
De aanvragen voor bouwvergunningen lopen ultimo april 2019 achter bij de verwachtingen over geheel 2019. Het risico bestaat dat daarmee de opbrengsten bouwleges over 2019 achterblijven bij de ramingen. Dit risico wordt op dit moment ingeschat op € 100.000. Omdat de periode tekort is om uitspraken te doen over het gehele jaar en nu al bijstellingen mee te nemen handhaven we de raming uit de begroting 2019. Bij de najaarsnota 2019 zal opnieuw beoordeeld worden of bijstelling noodzakelijk is.

Uitvoeringskosten MAG
Met name vanwege ontwikkelingen/voortschrijdende inzichten die ten tijde van het besluit rondom de MAG niet waren voorzien kunnen de kosten voor de penvoerder op dit moment niet worden opgevangen binnen de bedrijfsvoering van de gemeente. Voor 2020 en verder is er hierdoor nog geen dekking voor de kosten van de penvoerder (€ 114.300). In deze perspectiefnota wordt voorgesteld om, mede in afwachting van de resultaten van het ervaringsonderzoek, voor 2020 € 50.000 en voor 2021 en volgende jaren € 30.000 beschikbaar te stellen. Hierbij bestaat het risico dat dit onvoldoende is.

6. Toekomstige ontwikkelingen

In dit hoofdstuk wordt een doorkijk gepresenteerd voor de komende jaren. Onderstaande onderwerpen worden voor de toekomst voorzien, maar zijn voor alsnog niet nader te concretiseren, zodanig dat het tot een financiële vertaling leidt. Deze onderwerpen zullen in de volgende perspectiefnota('s) aan de orde worden gesteld.

Overdracht beheer wegen waterschap (Theo Boerman) – *programma 4*
De wegen buiten de bebouwde kom in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden worden beheerd door het waterschap Rivierenland. Rivierenland ziet wegenbeheer niet als haar kerntaak en is daarom samen met de gemeenten bezig aan een verkenning om te komen tot een overdracht van deze wegen naar de gemeenten. Onder het beheer van de wegen vallen baggeren wegsloten, bermbeheer, groenonderhoud, kunstwerken (bruggen en duikers), wegmeubilair en asfaltonderhoud en verkeersveiligheid.
De bekostiging van deze wegentaak bij het waterschap wordt momenteel voor een kwart gevormd door de uitkering uit het gemeentefonds en voor driekwart door de wegenheffing van het waterschap. Wanneer de wegen zouden worden overgedragen naar de gemeenten dan komt de wegenheffing vanuit het waterschap te vervallen, hetgeen een lastenverlichting voor de inwoner tot gevolg heeft. De gemeente wordt bij een overdracht geconfronteerd met hogere lasten, deels staat hier de uitkering uit het gemeentefonds tegenover. Voor het overige kan compensatie voor deze hogere lasten mogelijk plaatsvinden via een verhoging van het OZB-tarief.
Momenteel is het onderzoek nog in volle gang en is nog niet duidelijk of het tot een overdracht zal komen.

Regionaal beleidsplan Wmo (Trudy Baggerman) – *programma 9*
Het beleidsplan Wmo van de regio Drechtsteden liep in 2018 af. De gemeente Hardinxveld-Giessendam neemt deel aan de herziening van dit plan. Naast de Wmo worden hierin ook andere relevante beleidsdomeinen opgenomen, zoals participatie, schulden en armoede.

Het beleidsplan bestaat uit drie onderdelen: 1) een regionaal deel over de maatwerkvoorzieningen 2) een lokaal deel over de algemene voorzieningen van de individuele gemeenten en 3) een deel dat de verbinding tussen regionaal en lokaal legt. Bij dit derde deel speelt ook innovatie een belangrijke rol. Gemeente Hardinxveld-Giessendam maakt vooralsnog geen lokaal beleidsplan Wmo, omdat de Maatschappelijke Agenda het centrale beleidskader is.

De gemeenten zijn via de Drechtraad gezamenlijk opdrachtgever van de SDD. Het onderdeel over de maatwerkvoorzieningen wordt dus een gezamenlijk stuk. Veel verbetermogelijkheden liggen op het snijvlak van lokaal en regionaal. Dit vraagt een gezamenlijk optrekken van SDD en gemeenten in de beleidsontwikkeling.

Bijlage 1 Begrotingspositie

Totaal baten programma's	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1. Bestuur	899	10	0	10	10	10	10	10
2. Leven, reizen en documenten	320.889	238.227	0	238.227	238.227	238.227	238.227	238.227
3. Openbare orde en veiligheid	193.242	29.064	-14.500	14.564	79.564	14.564	14.564	14.564
4. Verkeer en vervoer	199.012	103.984	32.500	136.484	136.484	136.484	136.484	136.484
5. Ondernemen en bedrijvigheid	514.964	330.856	293.000	623.856	478.856	228.856	228.856	228.856
6. Scholing	272.345	192.478	9.750	202.228	175.728	162.478	149.228	135.978
7. Samenleven	681.935	719.702	5.020	724.722	724.722	724.722	724.722	724.722
8. Werk en inkomen	2.354.399	2.246.584	0	2.246.584	2.246.584	2.246.584	2.246.584	2.246.584
9. Zorg en welzijn	570.591	119.113	250.000	369.113	119.113	119.113	119.113	119.113
10. Gezondheid en milieu	4.144.206	4.054.131	262.084	4.316.215	4.516.127	4.516.127	4.516.127	4.516.127
11. Bouwen, wonen en gebruiken	5.240.260	2.205.677	0	2.205.677	945.220	1.063.538	1.059.747	884.226
12. Woonomgeving	12.235	7.479	0	7.479	7.479	7.479	7.479	7.479
Totaal baten programma's (voor mut. reserves)	14.504.977	10.247.305	837.854	11.085.159	9.668.114	9.458.182	9.441.141	9.441.141

Totaal lasten programma's	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1. Bestuur	1.798.861	2.136.158	7.500	2.143.658	2.158.780	2.158.751	2.168.741	2.158.741
2. Leven, reizen en documenten	530.714	467.851	0	467.851	422.477	436.538	436.542	436.542
3. Openbare orde en veiligheid	2.097.353	1.788.701	-3.225	1.785.476	1.672.153	1.638.417	1.638.352	1.638.277
4. Verkeer en vervoer	2.099.215	2.223.697	-123.896	2.099.801	2.287.840	2.559.423	2.526.303	2.712.952
5. Ondernemen en bedrijvigheid	238.536	263.319	30.000	293.319	290.702	280.599	280.547	280.493
6. Scholing	1.379.160	1.165.573	70.663	1.236.236	1.173.621	1.172.541	1.177.847	1.176.445
7. Samenleven	2.196.863	1.771.933	5.589	1.777.522	1.819.696	1.762.316	1.731.065	1.709.738
8. Werk en inkomen	4.319.290	4.267.885	35.000	4.302.885	4.272.386	4.329.151	4.362.940	4.263.304
9. Zorg en welzijn	10.494.673	11.304.870	500.940	11.805.810	12.015.059	12.079.189	12.365.618	12.491.363
10. Gezondheid en milieu	3.526.348	3.548.824	407.722	3.956.546	3.924.590	3.883.300	3.886.414	3.914.172
11. Bouwen, wonen en gebruiken	5.777.546	2.845.220	-461	2.844.759	1.503.653	1.457.996	1.503.704	1.492.205
12. Woonomgeving	1.023.138	971.998	11.496	983.494	815.915	827.202	827.423	827.320
Totaal lasten programma's (voor mut. reserves)	35.481.696	32.756.029	941.328	33.697.357	32.356.872	32.585.423	32.905.496	33.101.552

Totaal saldi programma's	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1. Bestuur	-1.797.962	-2.136.148	-7.500	-2.143.648	-2.158.770	-2.158.741	-2.168.731	-2.158.731
2. Leven, reizen en documenten	-209.825	-229.624	0	-229.624	-184.250	-198.311	-198.315	-198.315
3. Openbare orde en veiligheid	-1.904.111	-1.759.637	-11.275	-1.770.912	-1.592.589	-1.623.853	-1.623.788	-1.623.713
4. Verkeer en vervoer	-1.900.203	-2.119.713	156.396	-1.963.317	-2.151.356	-2.422.939	-2.389.819	-2.576.468
5. Ondernemen en bedrijvigheid	276.428	67.537	263.000	330.537	188.154	-51.743	-51.691	-51.637
6. Scholing	-1.106.815	-973.095	-60.913	-1.034.008	-997.893	-1.010.063	-1.028.619	-1.040.467
7. Samenleven	-1.514.928	-1.052.231	-569	-1.052.800	-1.094.974	-1.037.594	-1.006.343	-985.016
8. Werk en inkomen	-1.964.890	-2.021.301	-35.000	-2.056.301	-2.025.802	-2.082.567	-2.116.356	-2.016.720
9. Zorg en welzijn	-9.924.082	-11.185.757	-250.940	-11.436.697	-11.895.946	-11.960.076	-12.246.505	-12.372.250
10. Gezondheid en milieu	617.858	505.307	-145.638	359.669	591.537	632.827	629.713	601.955
11. Bouwen, wonen en gebruiken	-537.286	-639.543	461	-639.082	-558.433	-394.458	-443.957	-607.979
12. Woonomgeving	-1.010.904	-964.519	-11.496	-976.015	-808.436	-819.723	-819.944	-819.841
Totaal saldi programma's (voor mutaties reserves)	-20.976.719	-22.508.724	-103.474	-22.612.198	-22.688.758	-23.127.241	-23.464.355	-23.849.182
Algemene dekkingsmiddelen baten	25.135.626	26.279.809	52.865	26.332.674	26.729.605	27.015.859	27.241.606	27.449.574
Algemene dekkingsmiddelen lasten	165.450	-253.333	10.500	-242.833	-86.967	77.707	77.640	69.990
Bedrijfsvoering	-4.843.679	-4.410.016	-61.556	-4.471.572	-4.684.212	-4.528.977	-4.487.375	-4.357.279
Saldo baten en lasten (voor mutaties reserves)	-850.221	-385.598	-122.665	-508.263	-556.398	-718.066	-787.764	-826.877
Totaal onttrekkingen uit reserves	2.856.469	1.613.610	430.335	2.043.945	1.929.900	2.045.775	1.968.613	1.833.238
Totaal onttrekkingen uit reserves	-1.976.648	-1.175.728	-242.611	-1.418.339	-1.170.986	-1.347.743	-1.387.743	-1.427.743
Begrotingsresultaat (+/+ is vd)	29.600	52.284	65.059	117.343	202.516	-20.034	-206.894	-421.382

Bijlage 2 Financieel overzicht per programma

Programma 1 Bestuur

Programma 1. Bestuur bedragen in €

	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begr 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Baten	899	10	0	10	10	10	10	10
Lasten	1.798.861	2.136.158	7.500	2.143.658	2.158.850	2.158.835	2.168.823	2.158.823
Saldo van baten en lasten	-1.797.962	-2.136.148	-7.500	-2.143.648	-2.158.840	-2.158.825	-2.168.813	-2.158.813
Toevoeging aan reserves	244.273	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	263.238	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-1.778.997	-2.136.148	-7.500	-2.143.648	-2.158.840	-2.158.825	-2.168.813	-2.158.813

Programma 1. Bestuur bedragen in €

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Collegeprogramma					
- Inventariseren wijze van burgerparticipatie	-	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Perspectiefnota 2020	-	-	-	-	-
Voorjaarsnota 2019	-	-	-	-	-
Effecten herziening kapitaallasten - inclusief mutatie reserve	-	-	-	-	-
Diverse bijstellingen < € 10.000	-7.500	-7.500	-7.500	-7.500	-7.500
	-7.500	-22.500	-22.500	-22.500	-22.500

Collegeprogramma
Inventariseren wijze van burgerparticipatie, ontwikkelen instrumenten en afwegen via de participatieladder
Voor een toelichting zie programma 4 van de perspectiefnota.

Middelen: € 15.000 vanaf 2020 structureel

Perspectiefnota 2020
Geen onderwerpen.

Voorjaarsnota 2019
Geen onderwerpen.

Programma 2 Leven, reizen en documenten

Programma 2. Leven, reizen en documenten bedragen in €

	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begr 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Baten	320.889	238.227	0	238.227	238.227	238.227	238.227	238.227
Lasten	530.714	467.851	0	467.851	423.176	437.373	437.376	437.376
Saldo van baten en lasten	-209.825	-229.624	0	-229.624	-184.949	-199.146	-199.149	-199.149
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-209.825	-229.624	0	-229.624	-184.949	-199.146	-199.149	-199.149

Programma 2. Leven, reizen en documenten bedragen in €

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Collegeprogramma	-	-	-	-	-
Perspectiefnota 2020	-	-	-	-	-
Voorjaarsnota 2019	-	-	-	-	-
Effecten herziening kapitaallasten - inclusief mutatie reserve	-	-	-	-	-
Diverse bijstellingen < € 10.000	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-

Collegeprogramma
Geen onderwerpen.

Perspectiefnota 2020
Geen onderwerpen.

Voorjaarsnota 2019
Geen onderwerpen.

Programma 3 Openbare orde en veiligheid

Programma 3. Openbare orde en veiligheid bedragen in €

	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begr 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Baten	193.242	29.064	-14.500	14.564	79.564	14.564	14.564	14.564
Lasten	2.097.353	1.788.701	-3.225	1.785.476	1.673.901	1.640.505	1.640.436	1.640.361
Saldo van baten en lasten	-1.904.111	-1.759.637	-11.275	-1.770.912	-1.594.337	-1.625.941	-1.625.872	-1.625.797
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	16.200	16.200	0	16.200	16.200	16.200	16.200	16.200
Resultaat	-1.887.911	-1.743.437	-11.275	-1.754.712	-1.578.137	-1.609.741	-1.609.672	-1.609.597

Programma 3. Openbare orde en veiligheid bedragen in €

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Collegeprogramma					
- Opstellen en uitvoeren integraal lokaal veiligheidsplan	-	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Perspectiefnota 2020					
- Lagere bijdrage Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid	65.000	-	-	-	-
Storting/onttrekking reserve	-65.000	65.000	-	-	-
Voorjaarsnota 2019	-	-	-	-	-
Effect herziening kapitaallasten incl. mutatie reserve	3.225	-346	-316	-286	-256
Diverse bijstellingen < € 10.000	-14.500	-14.500	-14.500	-14.500	-14.500
	-11.275	45.154	-19.816	-19.786	-19.756

Collegeprogramma

Opstellen en uitvoeren integraal lokaal veiligheidsplan

Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota.

Middelen: € 5.000 vanaf 2020 structureel

Perspectiefnota 2020

Lagere bijdrage Zuid-Holland Zuid

Op basis van de jaarstukken 2018 wordt in 2019 € 65.000 terugontvangen. Voorgesteld wordt dit bedrag in 2020 in te zetten voor de dekking van de eerste kosten van de Omgevingswet. Zie ook de financiële toelichting bij programma 11.

Middelen: € 65.000 incidenteel

Voorjaarsnota 2019

Kapitaallasten

Zie toelichting programma 14 Bedrijfsvoering.

Programma 4 Verkeer en vervoer

Programma 4. Verkeer en vervoer bedragen in €

	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begr 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Baten	199.012	103.984	32.500	136.484	136.484	136.484	136.484	136.484
Lasten	2.099.215	2.223.697	-123.896	2.099.801	2.324.474	2.600.998	2.567.659	2.754.163
Saldo van baten en lasten	-1.900.203	-2.119.713	156.396	-1.963.317	-2.187.990	-2.464.514	-2.431.175	-2.617.679
Toevoeging aan reserves	609.400	585.400	0	585.400	615.400	750.400	780.400	810.400
Onttrekking aan reserves	622.235	772.988	-89.034	683.954	773.211	1.122.876	1.091.537	1.186.079
Resultaat	-1.887.368	-1.932.125	67.362	-1.864.763	-2.030.179	-2.092.038	-2.120.038	-2.242.000

Programma 4. Verkeer en vervoer bedragen in €

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Collegeprogramma					
- Bereikbaarheid: verminderen sluipverkeer, lobby OV	-	-100.000	-	-	-
- Verhogen kwaliteit straatbeeld, aandeel wegen	-	-	-105.000	-105.000	-105.000
Perspectiefnota 2020					
- Baggerplan	-	-	-217.034	-217.034	-217.034
Dekking vanuit de ENECO middelen	-	-	217.034	217.034	217.034
- Dijkverbetering in combinatie met de Rokerij (lasten vanaf 2024)	-	-	-	-	-
- Verbreding en herinrichting Spoorweg (lasten vanaf 2024)	-	-	-	-	-
Voorjaarsnota 2019					
- Waterbeheerplan	19.000	-	-	-	-
- Uitvoering GVVP projecten	11.250	-12.750	74.250	-750	-750
Dekking uit de reserve verkeersveiligheid	-11.250	12.750	-74.250	750	750
Effect herziening kapitaallasten incl. mutatie reserve	35.862	12.518	-3.673	-15.697	-80.444
Diverse bijstellingen < € 10.000	12.500	12.490	12.488	12.489	8.019
	67.362	-74.992	-96.185	-108.208	-177.425

Collegeprogramma

Bereikbaarheid: verminderen sluipverkeer, lobby, OV, snelfietsroute

Voor een toelichting zie programma 2 van de perspectiefnota.

Middelen: € 100.000 in 2020 incidenteel

Verhogen kwaliteit straatbeeld

Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota. Aandeel voor wegen is € 105.000.

Middelen: € 105.000 vanaf 2021 structureel

Perspectiefnota 2020

Baggerplan

Voor een toelichting zie programma 2 van de perspectiefnota.

Middelen: € 217.034 vanaf 2021 tot en met 2024
Dekking reserve waterbeheerplan na storting opbrengst verkoop ENECO aandelen

Dijkverbetering in combinatie met de Rokerij

Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota.

Middelen: € 25.000 investering in 2023
Afschrijving vanaf 2024 (valt buiten deze perspectiefnota)

Verbreding en herinrichting Spoorweg
Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota

Middelen: € 390.000 investering in 2022 en € 800.000 in 2023
Afschrijving vanaf 2024 (valt buiten deze perspectiefnota)

Voorjaarsnota 2019
Waterbeheerplan
Via de slotwijziging is € 24.000 voor het waterbeheerplan overgeheveld naar 2019. Bij het opstellen van de jaarrekening 2018 is gebleken dat van dit bedrag in 2018 toch nog € 19.000 besteed is. Het overgehevelde budget voor 2019 wordt daarom nu met € 19.000 afgeraamd.

Middelen: € 19.000 2019 incidenteel

Projecten GVVP
De projecten uit het GVVP worden gedekt uit de reserve verkeersveiligheid. Er heeft een actualisatie van de uitvoering van het GVVP van de diverse projecten plaatsgevonden. Verschillende projecten uit de jaren zijn doorgeschoven. Bovendien wordt in 2021 een nieuw GVVP opgesteld. De projecten worden gedekt uit de reserve verkeersveiligheid. De verschuivingen hebben geen invloed op het begrotingssaldo in de afzonderlijke jaren.

	2019	2020	2021	2022	2023
Mutatie kosten	11.250	-12.750	74.250	-750	-750
Mutatie reserve verkeersveiligheid	-11.250	12.750	-74.250	750	750
Restant	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Middelen: Mutaties worden binnen de reserve opgevangen.

Kapitaallasten
Zie toelichting programma 14 Bedrijfsvoering.

Programma 5 Ondernemen en bedrijvigheid

Programma 5. Ondernemen en bedrijvigheid bedragen in €

	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begr 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Baten	514.964	330.856	293.000	623.856	478.856	228.856	228.856	228.856
Lasten	238.536	263.319	30.000	293.319	290.947	280.891	280.839	280.785
Saldo van baten en lasten	276.428	67.537	263.000	330.537	187.909	-52.035	-51.983	-51.929
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat	276.428	67.537	263.000	330.537	187.909	-52.035	-51.983	-51.929

Programma 5. Ondernemen en bedrijvigheid bedragen in €

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Collegeprogramma					
- Het versterken van de lokale economie waaronder ZZP'ers	-	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
- Verlevendiging van het centrum	-	-10.000	-	-	-
- Behoud van jongeren in de gemeente door aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt	-	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Perspectiefnota 2020					
- MKB katalysatorfonds	-30.000	-	-	-	-
Voorjaarsnota 2019					
- Dividenduitkering ENECO	200.000	250.000	-	-	-
- Dividenduitkering Stedin	95.000	-	-	-	-
Effect herziening kapitaallasten incl. mutatie reserve	-	-	-	-	-
Diverse bijstellingen < € 10.000	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
	263.000	218.000	-22.000	-22.000	-22.000

Collegeprogramma

Het versterken van de lokale economie waaronder ZZP'ers
Voor een toelichting zie programma 2 van de perspectiefnota.

Middelen: € 15.000 structureel vanaf 2020

Verlevendiging van het centrum
Voor een toelichting zie programma 2 van de perspectiefnota.

Middelen: € 10.000 incidenteel in 2020

Behoud van jongeren in de gemeente door aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt
Voor een toelichting zie programma 2 van de perspectiefnota.

Middelen: € 5.000 structureel vanaf 2020

Perspectiefnota 2020

MKB-katalysatorfonds OV
Voor een toelichting zie programma 2 van de perspectiefnota.

Middelen: € 30.000 incidenteel

Voorjaarsnota 2019

Dividenduitkering Eneco
Op basis van de jaarcijfers 2018 en de dividenduitkering over 2017 kan de raming naar boven worden bijgesteld. De aframing vanaf 2020 in verband met de verkoop van de aandelenportefeuille kan door de latere verkoop van de aandelen en de informatie vanuit de AHC (aandeelhouderscommissie) voor 2020 alsnog worden begroot.

Middelen: € 200.000 in 2019
€ 250.000 in 2020

Dividend Stedin
Op basis van het jaarrekeningresultaat 2018 van wordt aan de deelnemende gemeenten een hogere dividenduitkering uitgekeerd. Deze dividenduitkering wordt in 2019 ontvangen.

Middelen: € 95.000 2019 incidenteel

Kapitaallasten
Zie toelichting programma 14 Bedrijfsvoering.

Programma 6 Scholing

Programma 6. Scholing bedragen in €

	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begr 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Baten	272.345	192.478	9.750	202.228	175.728	162.478	149.228	135.978
Lasten	1.379.160	1.165.573	70.663	1.236.236	1.173.796	1.172.750	1.178.055	1.176.653
Saldo van baten en lasten	-1.106.815	-973.095	-60.913	-1.034.008	-998.068	-1.010.272	-1.028.827	-1.040.675
Toevoeging aan reserves	10.403	10.003	10.400	20.403	30.403	40.403	50.403	60.403
Onttrekking aan reserves	80.067	32.868	71.813	104.681	51.742	54.246	54.210	46.985
Resultaat	-1.037.151	-950.230	500	-949.730	-976.729	-996.429	-1.025.020	-1.054.093

Programma 6. Scholing bedragen in €

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Collegeprogramma					
Perspectiefnota 2020					
- Tijdelijke huisvesting Regenboog	-64.000	-16.000	-16.000	-16.000	-
Dekking reserve voorzieningenniveau Boven-Hardinxveld	64.000	16.000	16.000	16.000	-
Voorjaarsnota 2019					
- Mutatie reserve gecorrigeerd met programma 9	-11.200	7.000	8.600	8.600	8.600
Effect herziening kapitaallasten incl. mutatie reserve	5.150	-1.405	-1.481	-1.588	-1.668
Diverse bijstellingen < € 10.000	6.550	-8.152	-8.609	-9.750	-31.900
	500	-2.557	-1.490	-2.738	-24.968

Collegeprogramma
Geen onderwerpen.

Perspectiefnota 2020
Tijdelijke huisvesting Regenboog
Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota.

Middelen: € 16.000 tot en met 2022, in 2019 € 64.000
Dekking reserve voorzieningenniveau Boven-Hardinxveld

Voorjaarsnota 2019
Mutatie reserve gecorrigeerd met programma 9
Enkele onttrekkingen en stortingen stonden geraamd op programma 6 terwijl bij dit programma de lasten en/of baten zijn voorzien. Door mutaties op de reserve naar dit programma over te hevelen staan lasten en/of baten en de daar bij behorende mutatie van de reserve bij elkaar. Per saldo geen budgettair effect.

Kapitaallasten
Zie toelichting programma 14 Bedrijfsvoering.

Programma 7 Samenleven

Programma 7. Samenleven bedragen in €

	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begr 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Baten	681.935	719.702	5.020	724.722	724.722	724.722	724.722	724.722
Lasten	2.196.863	1.771.933	5.589	1.777.522	1.827.043	1.771.089	1.739.819	1.718.492
Saldo van baten en lasten	-1.514.928	-1.052.231	-569	-1.052.800	-1.102.321	-1.046.367	-1.015.097	-993.770
Toevoeging aan reserves	226.431	181.431	0	181.431	181.431	181.431	181.431	181.431
Onttrekking aan reserves	222.903	172.623	-4.674	167.949	200.796	182.410	174.470	154.571
Resultaat	-1.518.456	-1.061.039	-5.243	-1.066.282	-1.082.956	-1.045.388	-1.022.058	-1.020.630

Programma 7. Samenleven bedragen in €

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Collegeprogramma					
- Keuze in beheersvorm sporthallen Appelgaard en Wielewaal	-	-15.000	-	-	-
- Samenhangend aanbod dagrecreatie	-	-10.000	-5.000	-5.000	-5.000
- Vergroten toegankelijkheid cultuurhistorie en – erfgoed	-	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Perspectiefnota 2020					
- Beheerplan kunstwerken	-32.500	-32.500	-32.500	-32.500	-32.500
- Sportagenda	-7.500	-7.500	-7.500	-7.500	-7.500
Voorjaarsnota 2019	-	-	-	-	-
Effect herziening kapitaallasten incl. mutatie reserve	34.337	4.134	3.939	3.757	-3.307
Diverse bijstellingen < € 10.000	420	420	420	420	-4.171
	-5.243	-75.446	-55.641	-55.823	-67.478

Collegeprogramma

Keuze in beheersvorm sporthallen Appelgaard en Wielewaal
Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota.

Middelen: € 15.000 incidenteel in 2020

Samenhangend aanbod dagrecreatie
Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota.

Middelen: € 5.000 vanaf 2020 structureel
€ 5.000 incidenteel in 2020

Vergroten toegankelijkheid cultuurhistorie en – erfgoed
Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota.

Middelen: € 15.000 vanaf 2020 structureel

Verbeteren en aanleggen speel- en ontmoetingsplekken
Voor een toelichting zie programma 2 van de perspectiefnota

Middelen: € 15.000 vanaf 2021 structureel
Bedrag is opgenomen in de meerjarige investeringsplanning

Perspectiefnota 2020

Beheerplan kunstwerken
Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota.

Middelen: € 32.500 structureel

Sportagenda
Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota.

Middelen: € 7.500 structureel

Voorjaarsnota 2019
Kapitaallasten
Zie toelichting programma 14 Bedrijfsvoering.

Programma 8 Werk en inkomen

Programma 8. Werk en inkomen bedragen in €

	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begr 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Baten	2.354.399	2.246.584	0	2.246.584	2.246.584	2.246.584	2.246.584	2.246.584
Lasten	4.319.290	4.267.885	35.000	4.302.885	4.272.386	4.329.151	4.362.940	4.263.304
Saldo van baten en lasten	-1.964.890	-2.021.301	-35.000	-2.056.301	-2.025.802	-2.082.567	-2.116.356	-2.016.720
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	0	0	40.000	40.000	60.000	80.000	100.000	0
Resultaat	-1.964.890	-2.021.301	5.000	-2.016.301	-1.965.802	-2.002.567	-2.016.356	-2.016.720

Programma 8. Werk en inkomen bedragen in €

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Collegeprogramma	-	-	-	-	-
Perspectiefnota 2020	-	-	-	-	-
Voorjaarsnota 2019:					
- Uittredingsbesluit WSW - Avres	-40.000	-60.000	-80.000	-100.000	45.000
Dekking uit reserve sociaal domein	40.000	60.000	80.000	100.000	-
- Herziening en herijking bijdrage SDD	5.000	23.000	-22.000	-56.000	-114.000
Effect herziening kapitaallasten incl. mutatie reserve	-	-	-	-	-
Diverse bijstellingen < € 10.000	-	-	-	-	-
	5.000	23.000	-22.000	-56.000	-69.000

Collegeprogramma
Geen onderwerpen.

Perspectiefnota 2020
Geen onderwerpen.

Voorjaarsnota 2019
Uittredingsbesluit WSW – Avres
In de dienstverleningsovereenkomst met Avres is vastgelegd dat de begeleidingskosten voor de SW medewerkers jaarlijks stapsgewijs verhoogd worden oplopend naar een bedrag van € 270.000 in 2022. Recente berekeningen door Avres laten zien dat de begeleidingskosten naar verwachting met ingang van 2023 een daling laten zien.

Middelen: € 40.000 in 2019 oplopend naar € 100.000 in 2022 daarna een voordeel
Nadelen in de jaren 2019 tot en met 2022 dekken uit de reserve sociaal domein

Herziening en herijking bijdrage SDD
Op basis van de begroting 2020 van het SDD is de bijdrage van het SDD herzien en herijkt tussen de programma's 8 en 9. Hieronder is het totale effect in beeld gebracht.

	2019	2020	2021	2022	2023
Programma 8	-5.000	-23.000	22.000	56.000	114.000
Programma 9	5.000	23.000	41.000	144.000	116.000
Totaal	**0**	**0**	**63.000**	**200.000**	**230.000**

Programma 9 Zorg en Welzijn

Programma 9. Zorg en welzijn bedragen in €

	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begr 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Baten	570.591	119.113	250.000	369.113	119.113	119.113	119.113	119.113
Lasten	10.494.673	11.304.870	500.940	11.805.810	12.015.077	12.079.210	12.365.639	12.491.384
Saldo van baten en lasten	-9.924.082	-11.185.757	-250.940	-11.436.697	-11.895.964	-11.960.097	-12.246.526	-12.372.271
Toevoeging aan reserves	373.452	67.205	239.600	306.805	56.805	56.805	56.805	56.805
Onttrekking aan reserves	934.965	163.118	387.303	550.421	497.294	374.061	315.892	178.065
Resultaat	-9.362.569	-11.089.844	-103.237	-11.193.081	-11.455.475	-11.642.841	-11.987.439	-12.251.011

Programma 9. Zorg en welzijn bedragen in €

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Collegeprogramma					
- Een samenhangend aanbod van voorzieningen	-	-10.000	-	-	-
Dekking uit de reserve sociaal domein	-	10.000	-	-	-
- Het opstellen van een integrale lokale visie op sociaal domein	-	-25.000	-	-	-
Dekking uit de reserve sociaal domein	-	25.000	-	-	-
- Verbreding sociaal team	-	-10.000	-	-	-
Dekking uit de reserve sociaal domein	-	10.000	-	-	-
Perspectiefnota 2020					
- Uitvoeringskosten MAG	-	-50.000	-30.000	-30.000	-30.000
Voorjaarsnota 2019:					
- Actualisatie begroting 2019 DG&J	-8.000	-	-	-	-
Dekking uit reserve sociaal domein	8.000	-	-	-	-
- Herziening en herijking bijdrage SDD	-5.000	-23.000	-41.000	-144.000	-116.000
- Bijstelling bijdrage Serviceorganisatie Jeugd	-455.000	-455.000	-455.000	-455.000	-455.000
Dekking uit reserve sociaal domein	400.000	400.000	350.000	250.000	150.000
- Rijksvaccinatieprogramma	-40.473	-40.473	-40.473	-40.473	-40.473
- Mutatie reserve gecorrigeerd met programma 6	11.200	-7.000	-8.600	-8.600	-8.600
- Beschermd wonen	250.000	-	-	-	-
Toevoegen aan reserve sociaal domein	-250.000	-	-	-	-
Effect herziening kapitaallasten incl. mutatie reserve	336	367	403	439	477
Diverse bijstellingen < € 10.000	-14.300	970	1.430	2.570	45.928
	-103.237	-174.136	-223.240	-425.064	-453.668

Collegeprogramma

Een samenhangend aanbod van voorzieningen

Voor een toelichting zie programma 1 van de perspectiefnota.

Middelen: € 10.000 incidenteel in 2020
Budgetneutraal (reserve sociaal domein)

Het opstellen van een integrale lokale visie op sociaal domein

Voor een toelichting zie programma 1 van de perspectiefnota.

Middelen: € 25.000 incidenteel in 2020
Budgetneutraal (reserve sociaal domein)

Verbreding sociaal team

Voor een toelichting zie programma 1 van de perspectiefnota.

Middelen: € 10.000 incidenteel in 2020
Budgetneutraal (reserve sociaal domein)

Perspectiefnota 2020
Uitvoeringskosten MAG
Voor een toelichting zie programma 1 van de perspectiefnota.

Middelen: € 50.000 2019
€ 30.000 structureel vanaf 2020

Voorjaarsnota 2019
Actualisatie begroting 2019 DG&J
Het tekort van de dienst is voor onze gemeente begroot op € 34.846. Na herijking van de diverse budgetten en de bijdragen die wij betalen aan DG&J resteert een nadeel van ca. € 8.000 met de geactualiseerde begroting 2019. De begroting van DG&J 2020 ligt voor zienswijze voor. Het financieel effect wijkt marginaal af. Deze wordt verder niet meegenomen.

Middelen: € 8.000 incidenteel
Budgetneutraal (reserve sociaal domein)

Herziening en herijking bijdrage SDD
Op basis van de begroting 2020 van het SDD is de bijdrage van het SDD herzien en herijkt tussen de programma's 8 en 9. Hieronder is het totale effect in beeld gebracht.

	2019	2020	2021	2022	2023
Programma 8	-5.000	-23.000	22.000	56.000	114.000
Programma 9	5.000	23.000	41.000	144.000	116.000
Totaal	**0**	**0**	**63.000**	**200.000**	**230.000**

Bijstelling bijdrage Serviceorganisatie Jeugd
Tot en met het jaar 2018 werd de begroting Jeugdhulp van de Serviceorganisatie Jeugd opgesteld op basis van de Rijksbijdrage van de gemeenten in de regio Zuid-Holland Zuid. Deze begroting vormde de basis voor onze eigen gemeentelijke begroting op het gebied van Jeugdhulp. Tekorten die ontstonden werden daarnaast opgehaald bij de gemeenten, wat wij dekten uit de reserve sociaal domein. Nu de afgelopen jaren gebleken is dat de vraag naar Jeugdhulp en daarmee het benodigde budget hoger is dan waar rekening mee is gehouden in de Rijksbijdragen is door gemeenteraden aangegeven uit te willen gaan van een realistische begroting. Ook heeft de provincie Zuid-Holland opgeroepen om tot een realistische begroting te komen. Voorgesteld wordt de tekorten die hierdoor ontstaan in de begroting te dekken uit de reserve sociaal domein. Hierbij hanteren wij een afloop met de verwachting dat de transformatie verder op gang komt en de tekorten de komende jaren minder worden. De afloop hierbij is als volgt:

	2019	2020	2021	2022	2023
Stijging kosten	-455.000	-455.000	-455.000	-455.000	-455.000
Dekking reserve sociaal domein	450.000	450.000	350.000	250.000	150.000
Restant	**-55.000**	**-55.000**	**-105.000**	**-205.000**	**-305.000**

Rijksvaccinatieprogramma
In de september circulaire 2018 is voor het Rijksvaccinatieprogramma structureel extra geld beschikbaar gesteld. De dienst gezondheid en jeugd ZHZ gaat deze taak voor de gemeenten uitvoeren. Per abuis zijn de middelen die het Rijk beschikbaar heeft gesteld niet als uitgaven opgenomen in de begroting 2019.

Middelen: € 40.473 structureel

Mutatie reserve gecorrigeerd met programma 6
Enkele onttrekkingen en stortingen stonden geraamd op dit programma terwijl bij programma 6 de lasten en/of baten zijn voorzien. Door de mutaties op de reserve naar dit programma over te hevelen staan lasten en/of baten en de daar bij behorende mutatie van de reserve bij elkaar. Per saldo geen budgettair effect.

Beschermd wonen
De geactualiseerde begroting van de Beschermd wonen, vrouwen- en maatschappelijke opvang laat, evenals voorgaande jaren, een fors overschot zien. Voorgesteld wordt om de begroting aan te passen waarbij ervan uit wordt gegaan dat 75% (€ 250.000) van het huidige verwachte resultaat over 2019 wordt terugontvangen. Daarnaast wordt voorgesteld om het bedrag toe te voegen aan de reserve sociaal domein.

Middelen: € 250.000 incidenteel
Toevoegen aan reserve sociaal domein

Kapitaallasten
Zie toelichting programma 14 Bedrijfsvoering.

Programma 10 Gezondheid en milieu

Programma 10. Gezondheid en milieu bedragen in €

	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begr 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Baten	4.144.206	4.054.131	262.084	4.316.215	4.516.127	4.516.127	4.516.127	4.516.127
Lasten	3.526.348	3.548.824	407.722	3.956.546	3.986.945	3.952.341	3.954.936	3.982.258
Saldo van baten en lasten	617.858	505.307	-145.638	359.669	529.182	563.786	561.191	533.869
Toevoeging aan reserves	55.242	35.242	973	36.215	36.215	36.215	36.215	36.215
Onttrekking aan reserves	72.032	40.906	2.838	43.744	6.527	8.136	8.145	8.153
Resultaat	634.648	510.971	-143.773	367.198	499.494	535.707	533.121	505.807

Programma 10. Gezondheid en milieu bedragen in €

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Collegeprogramma					
Perspectiefnota 2020					
- Herstellen van paden op begraafplaats Spindermolen	-	-	-6.000	-6.000	-6.000
- Vervanging duiker bij Appelgaard	-	-	-2.375	-2.375	-2.375
Dekking vanuit voorziening riolering	-	-	2.375	2.375	2.375
Voorjaarsnota 2019:					
- Verhoging kosten Waardlanden informatie 2018	-262.084	-262.084	-262.084	-262.084	-262.084
Verhoging tarieven	262.084	262.084	262.084	262.084	262.084
- Verhoging kosten Waardlanden informatie 2019	-131.331	-199.912	-199.912	-199.912	-199.912
Verhoging tarieven	-	199.912	199.912	199.912	199.912
Effect herziening kapitaallasten incl. mutatie reserve	-8.969	6.954	6.062	-10.452	-10.339
Diverse bijstellingen < € 10.000	-3.473	-4.723	-5.973	-5.973	-5.973
	-143.773	2.231	-5.911	-22.425	-22.312

Collegeprogramma
Geen onderwerpen.

Perspectiefnota 2020
Herstel van de paden op begraafplaats Spindermolen
Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota.

Middelen: € 60.000 investering in 2020
Afschrijving vanaf 2021

Vervanging duiker bij Appelgaard
Voor een toelichting zie programma 2 van de perspectiefnota.

Middelen: € 95.000 investering in 2020
Afschrijving vanaf 2021
Ten laste van de voorziening riolering

Voorjaarsnota 2019
Verhoging kosten Waardlanden
Eind 2018 is door Waardlanden aangegeven, dat de kosten (afvalverwerking) in 2019 zouden gaan stijgen. Bij de bepaling van de tarieven van de afvalstoffenheffing voor 2019 is deze stijging meegenomen. Het tarief voor 2019 steeg hierdoor met € 33. In de begroting was deze wijziging nog niet verwerkt.

Middelen: € 262.084
Verhoging afvalstoffenheffing

Naast bovenstaande stijging heeft Waardlanden aangegeven, dat de kosten naar verwachting verder gaan stijgen in 2019 en volgende jaren. De stijging komt vooral doordat voor de afvalverwerking sprake is van een stijging van de tarieven, hoeveelheden en een forse verlaging van de baten uit PMD. Voor 2019 komt dit nadeel ten laste van het verwachte resultaat over 2019, omdat de tarieven afvalstoffenheffing niet meer zijn aan te passen. Voor 2020 en volgende jaren worden de hogere kosten betrokken bij de vaststelling van de tarieven over 2020 (raadsvoorstel december 2019).

Middelen: informatie 2019 € 131.331 2019 en € 199.912 2020 e.v. jaren
Vanaf 2020 betrekken bij bepaling tarief afvalstoffenheffing.

Kapitaallasten
Zie toelichting programma 14 Bedrijfsvoering.

Programma 11 Bouwen, wonen en gebruiken

Programma 11. Bouwen, wonen en gebruiken bedragen in €

	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begr 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Baten	5.240.260	2.205.677	0	2.205.677	945.220	1.063.538	1.059.747	884.226
Lasten	5.777.546	2.845.220	-461	2.844.759	1.503.653	1.457.996	1.503.704	1.492.205
Saldo van baten en lasten	-537.286	-639.543	461	-639.082	-558.433	-394.458	-443.957	-607.979
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-537.286	-639.543	461	-639.082	-558.433	-394.458	-443.957	-607.979

Programma 11. Bouwen, wonen en gebruiken bedragen in €

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Collegeprogramma					
- Beoordeling particulier initiatief buitenzwembad	-	-15.000	-	-	-
Perspectiefnota 2020					
- Omgevingswet	-	-80.000	-80.000	-80.000	-80.000
Dekking uit lagere bijdrage Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid zie programma 3					
Voorjaarsnota 2019:					
- Bouwleges	-	160.500	277.780	228.300	64.300
Effect herziening kapitaallasten incl. mutatie reserve	461	461	462	462	462
Diverse bijstellingen < € 10.000	-	-	-	-	-
	461	65.961	198.242	148.762	-15.238

Collegeprogramma

Beoordeling particulier initiatief buitenzwembad

Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota.

Middelen: € 15.000 incidenteel in 2020

Perspectiefnota 2020

Omgevingswet

Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota.

Middelen: € 80.000 2020-2026

Voorjaarsnota 2019

Bouwleges

Tot nu toe werden de bouwleges telkens in de begroting constant geraamd, bijstellingen vonden plaats bij de voor- en/of najaarsnota. Voor de komende jaren is een inschatting gemaakt van de leges opbrengsten op basis van daadwerkelijk te realiseren bouwprojecten. Hierdoor zijn de verwachte ramingen bijgesteld.

Middelen: variërende stijgingen (zie tabel)

Kapitaallasten

Zie toelichting programma 14 Bedrijfsvoering.

Programma 12 Woonomgeving

Programma 12. Woonomgeving bedragen in €

	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begr 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Baten	12.235	7.479	0	7.479	7.479	7.479	7.479	7.479
Lasten	1.023.138	971.998	11.496	983.494	873.166	892.408	892.304	891.996
Saldo van baten en lasten	-1.010.904	-964.519	-11.496	-976.015	-865.687	-884.929	-884.825	-884.517
Toevoeging aan reserves	146.200	56.200	0	56.200	56.200	76.200	76.200	76.200
Onttrekking aan reserves	230.657	146.200	0	146.200	56.200	76.200	76.200	76.200
Resultaat	-926.447	-874.519	-11.496	-886.015	-865.687	-884.929	-884.825	-884.517

Programma 12. Woonomgeving bedragen in €

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Collegeprogramma					
- Verhogen kwaliteit straatbeeld, aandeel groen	-	-	-20.000	-20.000	-20.000
Perspectiefnota 2020					
- Aanpassen muur Talmastraat	-15.000	-	-	-	-
Voorjaarsnota 2019:	-	-	-	-	-
Effect herziening kapitaallasten incl. mutatie reserve	3.504	-46	-46	-47	-46
Diverse bijstellingen < € 10.000	-	-	-	-	-
	-11.496	-46	-20.046	-20.047	-20.046

Collegeprogramma

Verhogen kwaliteit straatbeeld

Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota. Aandeel voor groen is € 20.000.

Middelen: € 20.000 vanaf 2021 structureel

Perspectiefnota 2020

Aanpassen tuinmuur Talmastraat

Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota.

Middelen: € 15.000 in 2019 eenmalig

Voorjaarsnota 2019

Kapitaallasten

Zie toelichting programma 14 Bedrijfsvoering.

Programma 13 Financiering / Algemene dekkingsmiddelen

Programma 13. Financiering / Algemen dekkingsmiddelen bedragen in €

	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begr 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Baten	25.135.626	26.279.809	52.865	26.332.674	26.729.605	27.015.859	27.241.606	27.449.574
Lasten	165.450	-253.333	10.500	-242.833	-232.945	-124.651	-143.177	-247.027
Saldo van baten en lasten	24.970.177	26.533.142	42.365	26.575.507	26.962.550	27.140.510	27.384.783	27.696.601
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	20.000	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat	24.990.177	26.533.142	42.365	26.575.507	26.962.550	27.140.510	27.384.783	27.696.601

Programma 13. Financiering / Algemen dekkingsmiddelen bedragen in €

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Collegeprogramma	-	-	-	-	-
Perspectiefnota 2020	-	-	-	-	-
Voorjaarsnota 2019:					
- Basisadministratie GEO extra middelen mutatie- vergelijkin en verwerking.	-22.500	-	-	-	-
- Verlaging bijdrage SVHW	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
- Dividenduitkering BNG	52.865	23.500	23.500	23.500	23.500
Effect herziening kapitaallasten incl. mutatie reserve	-	-	-	-	-
Diverse bijstellingen < € 10.000	-	-	-	-	-91
	42.365	35.500	35.500	35.500	35.409

Collegeprogramma
Geen onderwerpen.

Perspectiefnota 2020
Geen onderwerpen.

Voorjaarsnota 2019
Basisadministratie GEO
We zijn het wettelijk verplicht om de vergunningvrije bouwwerken/verbouwingen te registreren op de kaart. Voor 2019 is een offerte aangevraagd voor mutatievergelijking en verwerking tot 2019. Hieruit blijkt dat er meer mutaties zijn dan verwacht op basis van eerdere inschattingen. We gaan ervan uit dat het eenmalig is.

Middelen: € 22.500 incidenteel in 2019

Verlaging bijdrage SVHW
Op basis van de begroting 2020 en de uitkomsten over de voorgaande jaren kan de bijdrage aan SVHW naar beneden worden bijgesteld.

Middelen: € 12.000 structureel

Dividenduitkering BNG
Het resultaat van de BNG over 2018 valt hoger uit dan geraamd. Dit heeft tot gevolg ook de dividenduitkering hoger uitvalt. De hogere uitkering over 2018 wordt in 2019 ontvangen. Op basis van de uitkeringen over de voorgaande jaren kan de raming structureel met € 23.500 worden bijgesteld.

Middelen: € 52.865 in 2019
€ 23.500 structureel vanaf 2020

Programma 14 Bedrijfsvoering

Programma 14 Bedrijfsvoering bedragen in €

	Rekening 2018	Begroting 2019	Mutaties 2019 (VJN)	Bijgestelde begr 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Baten	129.881	32.053	5.400	37.453	33.538	27.008	27.008	27.008
Lasten	4.973.559	4.442.069	66.956	4.509.025	4.697.186	4.570.219	4.548.166	4.515.056
Saldo van baten en lasten	-4.843.679	-4.410.016	-61.556	-4.471.572	-4.663.648	-4.543.211	-4.521.158	-4.488.048
Toevoeging aan reserves	311.247	240.247	-8.362	231.885	194.532	206.289	206.289	206.289
Onttrekking aan reserves	394.172	268.707	22.089	290.796	267.930	131.646	131.959	166.985
Resultaat	-4.760.754	-4.381.556	-31.105	-4.412.661	-4.590.250	-4.617.854	-4.595.488	-4.527.352

Programma 14 Bedrijfsvoering bedragen in €

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Collegeprogramma					
- Werken aan gebiedsontwikkeling en projecten	-	-20.000	-	-	-
- Kostendekkendheid lokale heffingen actualiseren (legestarieven)	-	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
- Professionaliseren van de dienstverlening	-	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Perspectiefnota 2020					
- Valbeveiliging gemeentehuis	-	-	-750	-750	-750
- Aanpssen ontvangstruimte gemeentehuis	-	-1.300	-1.300	-1.300	-1.300
- Uitvoeren regionaal informatieveiligheid, - management, privacy	-	-45.000	-45.000	-45.000	-45.000
Voorjaarsnota 2019:					
- Bijstelling op basis van de begroting 2020 SCD	-	-99.000	-99.000	-99.000	-99.000
- Rente kasgeldleningen	25.000	-	-	-	-
- Verbijzondere interne controle 2018	-26.000	-	-	-	-
- Kosten individuele trajecten	-47.538	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
Dekking uit res. ind. trajecten en res. eigen risico soc. verz. wetten	21.726	35.000	35.000	35.000	35.000
Effect herziening kapitaallasten incl. mutatie reserve	-9.505	46.275	9.250	19.212	85.811
Diverse bijstellingen < € 10.000	5.212	4.006	-7.752	-7.752	-41.536
	-31.105	-165.019	-194.552	-184.590	-151.775

Collegeprogramma

Werken aan gebiedsontwikkeling en projecten
Voor een toelichting zie programma 3 van de perspectiefnota.

Middelen: € 20.000 incidenteel in 2020

Kostendekkendheid lokale heffingen actualiseren
Voor een toelichting zie programma 4 van de perspectiefnota.

Middelen: € 35.000 vanaf 2020 structureel

Professionaliseren van de dienstverlening door een nieuwe website en adequate openingstijden
Voor een toelichting zie programma 4 van de perspectiefnota.

Middelen: € 30.000 vanaf 2020 structureel
€ 15.000 dekking binnen reguliere budgetten

Perspectiefnota 2020

Veilig werken (valbeveiliging gemeentehuis)
Voor een toelichting zie programma 4 van de perspectiefnota.

Middelen: € 30.000 investering in 2020
Afschrijving vanaf 2021

Aanpassen ontvangstruimte gemeentehuis
Voor een toelichting zie programma 4 van de perspectiefnota.

Middelen: € 13.000 investering in 2019
Afschrijving vanaf 2020

Uitvoeren regionaal informatieveiligheid, -management, privacy
Voor een toelichting zie programma 4 van de perspectiefnota.

Middelen: € 45.000 vanaf 2020

Voorjaarsnota 2019
Bijdrage SCD
Op basis van de begroting 2020 van het SCD moet de bijdrage vanaf 2020 met € 99.000 worden verhoogd.

Middelen: € 99.000 structureel vanaf 2020

Rente kasgeldleningen
De rente op kasgeldleningen is negatief en de verwachting is dat deze voor geheel 2019 negatief blijft. Daarmee kunnen de geraamde rentelasten op nihil worden geraamd. Bij de najaarsnota 2019 zal een nadere doorrekening worden gemaakt.

Middelen: € 25.000 incidenteel

Verbijzondere interne controle 2018
Voor het uitvoeren van de verbijzondere interne controles over 2018 heeft extern ingehuurd plaatsgevonden. Dit hangt samen met de bezetting bij het team Financiën gedurende 2018.

Middelen: € 26.000 incidenteel

Mutaties reserve individuele trajecten en reserve eigen risico sociale verzekeringswetten
Periodiek worden de bestemde reserve individuele trajecten en bestemde reserve eigen risico sociale verzekeringswetten geactualiseerd. Voor 2019 resulteerde dit in hogere onttrekkingen. De jaren daarna laten ze een substantiële daling zien als gevolg van een lagere doorbelasting vanuit het UWV voor voormalig medewerkers.

De hogere onttrekking in 2019 is het gevolg van het inhuren voor een projectleider bij het team financiën. De projectleider begeleidt het team bij de ontwikkelopgaven in het kader van zelforganisatie en procesoptimalisatie.

Tot slot is er in 2019 een nadeel (€ 25.812) doordat de uitkeringskosten van een voormalig werknemer een jaar langer doorloopt dan voorzien. Dit nadeel kan niet worden opgevangen binnen de reserves.

Middelen: € 25.812 incidenteel

Kapitaallasten
Voor de perspectiefnota zijn de kapitaallasten herrekend. De herrekening is onder ander nodig doordat op basis van de jaarrekening 2018 is gebleken dat investeringsbedragen afwijken van de oorspronkelijk raming en dat er daarnaast later over investeringen wordt afgeschreven, doordat ze per 31 december 2018 nog niet afgerond waren. Tot slot is bij de toekomstige investeringen gekeken of het verwachte jaar van uitvoering nog realistisch is. De herrekening van de kapitaallasten heeft het

onderstaande positieve effect. Hierbij is al rekening gehouden me de kapitaallasten welke worden onttrokken aan een reserve. Deze mutaties hebben geen budgettair effect op de exploitatie omdat hierop ook de onttrekking aan de reserve op is aangepast.

2019	2020	2021	2022	2023
64.401	68.912	14.599	-4.201	-9.311

Bijlage 3 Toelichting loon- en prijsstijgingen

Voor de loon- en prijsontwikkeling wordt gebruik gemaakt van het Centraal Economisch Plan 2019 van het Centraal Plan Bureau (CPB) en informatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

	2020	2019	2018	2017	2016
Prijsindexcijfer	*	*	*	*	*
Huuraanpassingen	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%
Salarisaanpassingen gemeentepersoneel	4,20%	2,50%	2,50%	4,50%	3,00%
Rente investeringen	1,50%	1,50%	2,00%	3,00%	3,00%
Rente langlopende geldleningen (looptijd > 1 jaar)	2,00%	2,00%	2,00%	2,72%	3,00%
Rente kortlopende geldleningen (looptijd < 1 jaar)	2,00%	2,00%	2,00%	2,72%	3,00%
Aantal inwoners (per 1 januari)	18.053	17.928	17.872	17.778	17.804

Bij het opstellen van deze perspectiefnota zijn alle budgetten tegen het licht gehouden waarbij bijstelling heeft plaatsgevonden op basis van de gedachte ‘zero-based budgeting’. Dit houdt in dat de budgetten 2019, jaarschijf 2020, als uitgangspunt hebben gediend en dat alleen bijstellingen plaats vinden, welke op basis van documenten kan worden onderbouwd. Voor de belastingen en tarieven is nog geen rekening gehouden met inflatiecorrectie. In de begroting zal op basis van de dan bekende prognose de inflatiecorrectie worden verwerkt.

Het streven is om de begroting cijfermatig gelijk te houden aan de perspectiefnota. Indien tussen het vaststellen van de perspectiefnota en het opstellen van de begroting zich voor- of nadelige ontwikkelingen voordoen dan zullen wij deze in de begroting specifiek benoemen.

Bijlage 4 Investeringsoverzicht 2020-2024

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Aanpak Wateroverlast 2015	8.202	0	0	0	0	0
(2017) Aanvullende maatregelen wateroverlast	325.000	0	0	0	0	0
Wateroverlast	**333.202**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Inrichting verzamelgraf met gedenkmonumenten	9.279	0	0	0	0	0
(2018) Uitbreiding/herinrichting begraafplaats Spindermolen	690.796	0	0	0	0	0
Afwerking begraafplaats Tiendweg	30.000	0	0	0	0	0
Vervanging begraaftoestellen begraafplaatsen	0	16.000	0	0	0	0
Herstellen van paden begraafplaatsen Spindermolen	0	60.000	0	0	0	0
Begraafplaatsen	**730.075**	**76.000**	**0**	**0**	**0**	**0**
(2018) Planmatig onderhoud bruggen	14.137	0	0	0	0	0
(2019) Planmatig onderhoud bruggen	35.000	0	0	0	0	0
(2020) Planmatig onderhoud bruggen	0	35.000	0	0	0	0
(2021) Planmatig onderhoud bruggen	0	0	35.000	0	0	0
(2022) Planmatig onderhoud bruggen	0	0	0	35.000	0	0
(2023) Planmatig onderhoud bruggen	0	0	0	0	35.000	0
(2024) Planmatig onderhoud bruggen	0	0	0	0	0	35.000
Bruggen	**49.137**	**35.000**	**35.000**	**35.000**	**35.000**	**35.000**
Oude Hoven fietsenstalling/ Schoolpleinuitbreiding	39.270	0	0	0	0	0
(2018) Renovatie Merwedeschoool	117.500	0	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting	**156.770**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Verv. camera's Damstraat	15.000	0	0	0	0	0
Paden parkstrook Peulenlaan	28.574	0	0	0	0	0
Vervangen kantoorstoelen gemeentehuis	100.000	0	0	0	0	0
Krediet cameratoezicht	20.000	0	0	0	0	0
Aanpassen ontvangstruimte gemeentehuis	13.000	0	0	0	0	0
Veilig werken (valbeveiliging gemeentehuis)	0	30.000	0	0	0	0
Overige	**176.574**	**30.000**	**0**	**0**	**0**	**0**
(2016) Riolering Zuidwesthoek	83.969	0	0	0	0	0
Duikers Knobbelzwaam en Bellefleur	25.997	0	0	0	0	0
(2018) Vervanging/reparatie riolering	24.397	0	0	0	0	0
(2018) Rioleringsbeheerplan	500.000	0	0	0	0	0
(2019) Vervanging/reparatie riolering	100.000	0	0	0	0	0
(2019) Rioleringsbeheerplan	0	500.000	0	0	0	0
Vervanging duiker Appelgaard	0	95.000	0	0	0	0
(2020) Vervanging/reparatie riolering	0	100.000	0	0	0	0
(2020) Rioleringsbeheerplan	0	0	500.000	0	0	0
(2021) Vervanging/reparatie riolering	0	0	100.000	0	0	0
(2021) Rioleringsbeheerplan	0	0	0	500.000	0	0
(2022) Vervanging/reparatie riolering	0	0	0	100.000	0	0
(2022) Rioleringsbeheerplan	0	0	0	0	500.000	0
(2023) Vervanging/reparatie riolering	0	0	0	0	100.000	0
(2023) Rioleringsbeheerplan	0	0	0	0	0	500.000
(2024) Vervanging/reparatie riolering	0	0	0	0	0	100.000
(2024) Rioleringsbeheerplan	0	0	0	0	0	0
Pompen en riolering	**734.363**	**695.000**	**600.000**	**600.000**	**600.000**	**600.000**
(2017) Speelplaatsenplan	0	0	0	0	0	0
(2017) Speelveld groenstrook Merwedestraat	80.410	0	0	0	0	0
(2018) Speelplaatsenplan	75.000	0	0	0	0	0
(2019) Speelplaatsenplan	75.000	0	0	0	0	0
(2020) Speelplaatsenplan	0	75.000	0	0	0	0
(2021) Speelplaatsenplan	0	0	90.000	0	0	0
(2022) Speelplaatsenplan	0	0	0	90.000	0	0
(2023) Speelplaatsenplan	0	0	0	0	90.000	0
(2024) Speelplaatsenplan	0	0	0	0	0	90.000
Speelplaatsen	**230.410**	**75.000**	**90.000**	**90.000**	**90.000**	**90.000**

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	2024
(2017) Verwarmingsinstallatie zwembad	185.000	0	0	0	0	0
(2018) Kunstgrasvelden korfbalverenigingen veld 1	25.000	0	0	0	0	0
(2019) Kunstgrasvelden korfbalverenigingen veld 2	45.000	0	0	0	0	0
(2019) Kunstgrasvelden korfbalverenigingen veld 2	30.000	0	0	0	0	0
Onderhoud voetbalvelden veld 3 en 4	60.000	0	0	0	0	0
Onderhoud voetbalvelden veld 3 en 4	0	0	0	60.000	0	0
Sportvoorzieningen	**345.000**	**0**	**0**	**60.000**	**0**	**0**
(2017) Renovatie straatverlichting	32.571	0	0	0	0	0
(2018) Renovatie straatverlichting	46.000	0	0	0	0	0
(2019) Renovatie straatverlichting	46.000	0	0	0	0	0
(2018) Vervangen SOX-lampen door LED verlichting	57.900	0	0	0	0	0
(2019) Vervangen SOX-lampen door LED verlichting	25.500	0	0	0	0	0
(2020) Vervangen SOX-lampen door LED verlichting	0	38.400	0	0	0	0
(2020) Renovatie straatverlichting	0	46.000	0	0	0	0
(2021) Renovatie straatverlichting	0	0	46.000	0	0	0
(2022) Renovatie straatverlichting	0	0	0	46.000	0	0
(2023) Renovatie straatverlichting	0	0	0	0	46.000	0
(2024) Renovatie straatverlichting	0	0	0	0	0	46.000
Straatverlichting	**207.971**	**84.400**	**46.000**	**46.000**	**46.000**	**46.000**
(2017) Verv. Ford Connect 47-BX-ZV	25.000	0	0	0	0	0
(2017) Verv. Ford Connect 48-BX-ZV	25.000	0	0	0	0	0
(2017) Verv. Ford Connect 49-BX-ZV	25.000	0	0	0	0	0
(2017) Knikmops	20.000	0	0	0	0	0
Vervangen tractor	48.500	0	0	0	0	0
(2017) Heftruck en lader Komatsu	0	25.000	0	0	0	0
(2017) Kolkenzuiger	0	35.000	0	0	0	0
(2018) Aanhangstrooier NIDO Stratos	0	40.000	0	0	0	0
(2019) Verv. Ford Transit 74-VZN-9	0	50.000	0	0	0	0
(2019) Verv. MAN BX-FP-58	0	121.080	0	0	0	0
(2019) Verv. autolaadkraan BX-FP-58	0	29.000	0	0	0	0
(2019) John Deere kooimaaier	0	82.500	0	0	0	0
Vervanging maaibalk en frees door multimachine	0	18.000	0	0	0	0
(2020) Verv. VW transporter (7-VVP-49)	0	50.000	0	0	0	0
(2020) Verv. VW transporter (6-VPX-86)	0	55.000	0	0	0	0
(2020) Verv. Piaggo (7-VVP-47)	0	33.000	0	0	0	0
(2021) Verv. materiaalaanhanger	0	0	12.000	0	0	0
Vervoermiddelen	**143.500**	**538.580**	**12.000**	**0**	**0**	**0**
Asfalteren Spoorweg/Binnendams	296.048	0	0	0	0	0
(2014) Hakgriend	142.500	0	0	0	0	0
(2014) Molenstraat	48.750	0	0	0	0	0
(2017) Asfalt	19.542	0	0	0	0	0
(2017) Elementen	107.188	0	0	0	0	0
Verbet. positie fietsers bij op- en afritten A15 thv Nieuweweg	30.000	0	0	0	0	0
(2018) Elementen	146.000	0	0	0	0	0
(2019) Asfalt	220.000	0	0	0	0	0
(2019) Elementen	146.000	0	0	0	0	0
Verbeteren toegang station centrum Merwedelingelijn	50.000	0	0	0	0	0
Uitbreiding fietsparkeren Merwedelingelijn	20.000	0	0	0	0	0
Verbeteren verkeersveiligheid spoorwegoverg. Giessenzoom	50.000	300.000	0	0	0	0
Onderzoek reconstructie Spindermolen	0	25.000	0	0	0	0
Aanpassen steiger veerdienst ivm elektrisch varen	0	50.000	0	0	0	0
Verb. verkeerssituatie Nieuweweg-Noord (grond)	0	200.000	0	0	0	0
(2020) Asfalt	0	220.000	0	0	0	0
(2020) Elementen	0	146.000	0	0	0	0
(2021) Reconstructie Spindermolen	0	0	450.000	0	0	0
(2021) Asfalt	0	0	220.000	0	0	0
(2021) Elementen	0	0	146.000	0	0	0
Herinrichting Buitendams	0	0	800.000	0	0	0
(2022) Asfalt	0	0	0	220.000	0	0
(2022) Elementen	0	0	0	146.000	0	0
Herinrichting Buitendams	0	0	0	800.000	0	0
Aanpassen spoorwegovergang Binnendams	0	0	0	1.000.000	0	0
Verb. verkeersituatie Nieuweweg-Noord	0	0	0	2.500.000	0	0
Aanlegsteiger Waterbus	0	0	0	300.000	0	0
Verbreding en herinrichting Spoorweg	0	0	0	390.000	800.000	0
(2023) Asfalt	0	0	0	0	220.000	0
(2023) Elementen	0	0	0	0	146.000	0
Dijkverbreding icm ontwikkeling de Rokerij	0	0	0	0	25.000	0
(2024) Asfalt	0	0	0	0	0	220.000
(2024) Elementen	0	0	0	0	0	146.000
Wegen, straten en pleinen	**1.276.028**	**941.000**	**1.616.000**	**5.356.000**	**1.191.000**	**366.000**
	4.383.029	**2.474.980**	**2.399.000**	**6.187.000**	**1.962.000**	**1.137.000**

KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

	2020		2021		2022		2023	
RESULTAAT (uitgaande van sluitende begroting)		**0**		**0**		**0**		**0**
Afschrijvingen								
Afschrijvingen materiële vaste activa	1.554		1.701		1.703		1.865	
Totaal afschrijvingen		*1.554*		*1.701*		*1.703*		*1.865*
Reserves/voorzieningen								
Toename reserves/voorzieningen	1.251		1.360		1.399		1.437	
Afname reserves/voorzieningen	-1.993		-2.043		-1.965		-1.830	
Totaal mutaties reserves		*-742*		*-682*		*-567*		*-393*
KASSTROOM		**812**		**1.019**		**1.136**		**1.472**
Werkkapitaal								
Mutaties vlottende activa	0		0		0		0	
Mutaties vlottende passiva	0		0		0		0	
Totaal mutatie werkkapitaal		0		0		0		0
KASSTROOM VOOR INVESTERINGEN ACTIVA		**812**		**1.019**		**1.136**		**1.472**
INVESTERINGSRUIMTE O.B.V. FIN. VISIE EN RENTEBELEID (40% VV)		**1.353**		**1.698**		**1.893**		**2.453**
Netto-investeringen vaste activa								
Toename materiële vaste activa	-2.475		-2.399		-6.187		-1.191	
Investeringen volgens Investeringsoverzicht 2019-2022 (bijlage 4)		-2.475		-2.399		-6.187		-1.191
VERSCHIL INVESTERINGSRUIMTE VERSUS INVESTERINGEN		**-1.122**		**-701**		**-4.294**		**1.262**

* In bovenstaand overzicht is nog geen rekening gehouden met winsten vanuit de grondexploitatie en de verkoop van de aandelen ENECO.